

Наша

шума

БРОЈ 39 МАРТ 2008

ЈП „МАКЕДОНСКИ ШУМИ“

ISSN 1409-7850

*Оној кој засадува дрво,
засадува надеж.*

Луси Ларком

Оној кој засадува дрво, засадува надеж.

04 БЛИЦ

Дендропарк -планетарна урбана шума
Посета на Чешкото и Словачкото шумарство

05 БЛИЦ

Нов портал за шумарство
Одржано редовно годишно
собрание на НА „Приватни Шуми“
Работилница „Пустошење на шуми“

06 БЛИЦ

Шумаријада-Војводинашуме
Делегација на БХ-шуми

07 ЕДИТОРИЈАЛ

Надежта последна умира

09 ИНТЕРВЈУ

Продолжува традицијата на успешно
и профитабилно работење со шумите

11 ИНТЕРВЈУ

Видувања

12 АКТИВНОСТИ

„Ден на дрвото“ – успешна
акција за пошумување

14 ПРОЕКТИ

Глобалната проценка на
шумски ресурси ф ра 2010

15 ПРОЕКТИ – ФОПЕР

еу–политика и меѓународни договори

16 ПРЕЗЕНТАЦИЈА

Упатство за инсталирање на
клопки и феромонски суспензори

18 ЛОВ И ЛОВЕН ТУРИЗАМ

Дивокозата – бренд на македонското ловство

20 НАША ТЕМА

Современи геоматски техники

24 ИСТРАЖУВАЊЕ

Економската развиеност и
шумското богатство во светот

26 ПРИРОДА

Симболика на дрвјата

28 СТАВ

Ретроспективи и перспективи на
шумарството во Република Македонија

10

ИНТЕРВЈУ

Потребна е тимска
работа, а мојата улога
е во вистински момент
да ги дадам насоките
во менаџирањето
на фирмата, што во
изминатиов период
вреди со определени
результати

18

НАША ТЕМА

Мерењето со модерен
геодетски инструмент –
тотална станица – како
и изработка на првите
дигитални ситуации на
катедрата за земјиште
и вода, датираат од
далечната 1996 година

20

ЛОВ И ЛОВЕН ТУРИЗАМ

Дивокозата претставува
специфичен вид дивеч
кој ги населува претежно
високопланинските
пасишта и горната
граница на шумата

26

ПРИРОДА

Во дрвјата луѓето го
гледале и гласот на
боговите, пророштва
и медиуми. Во народот
постои верување
според кое дрвјата го
претскажуваат времето

Весник на ЈП за стопанисување со шуми „Македонски шуми“

Издавач: ЈП „Македонски шуми“ • За издавачој: Владимир Бахчовановски (генерален директор • Главен и одговорен уредник: Соња Никчевиќ • Редакција: Соња Никчевиќ, Фатима Шкријељ • Издавачки совет: Владимир Бахчовановски, м-р Костадинка Соколовска, д-р Константин Бахчевандијев, м-р Здравко Трајанов, м-р Слободан Климоски, Соња Никчевиќ, Лепосава Ѓуроска, Бранко Клетнички • Ликовно-техничка обработка: Дејан Крле • Печайти: Санико – Скопје

Адреса: ЈП „Македонски шуми“, Ул. Перо Наков 66, Скопје • тел. 02.2581.080 • факс 02.2581.824

E-mail: makshumi@mkdsumi.com.mk • www.mkdsumi.com.mk

ДЕНДРОПАРК -ПЛАНЕТАРНА УРБАНА ШУМА

Фонтаната во двориштето на ШФ

На 14.05.2008г., во амфитеатарот на Шумарскиот факултет во Скопје, се одржа презентација на успешно завршениот проект Дендропарк-училница во природа. Проектот се реализираше во рамките на Програмата за поддршка на граѓански здруженија од областа на животната средина во Југоисточна Европа СЕКТОР (SECTOR), на Регионалниот центар за заштита на животната средина во Централна Европа РЕЦ (REC), под донаторство на Шведската агенција за меѓународен развој и соработка СИДА (SIDA), поддржан од Шумарскиот факултет, Факултетот за земјоделски науки и храна и општина Гази Баба. На свеченоста присуствуваа претставници на сите горенаведени организации, како и гости од МЗШВ, ЈП Македонски шуми, Националните паркови и други организации и поединци поврзани со шумарството. На присутните им се обратија претставник на „Дрен“, проф.д-р Стерја Начески, во име на деканот на ШФ, и претставникот на Факултетот за земјоделски и храна и градоначалникот на општина Гази Баба, г-дин Коце Трајановски. на сите поддржувачи на проектот им беа доделени благодарници. Во своите обраќања, сите кои го поддржале Дендропаркот изразија восхит и почит кон извршената работа на ЗС „Дрен“, со пофалби за нивното несебично залагање и работа за успешно доведување на Дендропаркот-училница во природа во оваа фаза. Проектот сеуште трае и понатаму ќе се развива. Искрпна презентација за текот и значењето на проектот Дендропарк –планетарна урбана шума имаше раководителот на овој проект м-р Бојан Симовски. На презентацијата беше промовирана и брошура „Дендропарк –планетарна урбана шума“, издадена од Здружението „Дрен“. брошурата е печатена на македонски, англиски и македонски јазик. ♦

ПОСЕТА НА ЧЕШКОТО И СЛОВАЧКОТО ШУМАРСТВО

Меѓународниот саем за земјоделство, ветерина, шумарство во Брно –Чешка, од 6–10 април, на покана од претставници на чешкото шумарство, го посетија претставници на ЈП „Македонски шуми“. Овој исклучително богат и квалитетен Саем го посетија Ангеле Спировски–советник на ген.дир., пом.дир. Стојан Иванов, и пом. дир Марјан Стојаноски, а на покана на фирмата „Ogveх“ од Словачка, претстојуваа во Мартин–Словачка во фирмата за производство на зглобни трактори ЛКТ–81–Турбо, наменети за шумарството. Искуствата стекнати на овој Саем, како и контактите направени при ова посета резултираа со понатамошна соработка меѓу шумарствата на овие држави. Како директен продукт на меѓусебната соработка е презентацијата во Берово, одржана од шумарски стручњаци од Чешка.

Презентација за феромони

На 10.05.2008 г. во Ловниот дом во Берово се одржа презентација за „Упатство за инсталирање на клопки и феромонски суспензори при заштита на шумите при појава на поткорници“, на која покрај претставниците на дирекција на ЈП „Македонски шуми“, пом. дир. Стојан Иванов и м-р Слободанчо Климоски, како и шум.шнж Бранко Клетнички, учествуваа и претставници од подружниците во: Берово, Пехчево, Свети Николе, Штип, Кавадарци, Демир капија и Прилеп, каде е актуелен проблемот со појавата на поткорници–штетници кои се појавуваат како последица на опожерените шуми од четинари.

Презентацијата ја одржаа: д-р Милан Швестна од Институтот за заштита на шумите во Прага–Р. Чешка и г-дин Михаил Кубач, производител на феромони од Чешка. Практичниот начин на поставување на стапици на терен се одржа на месноста Дебел рид, кај Беровско езеро, а ја одржаа шумарските инженери Муарем Бахур од БиХ и Жељко Филиповиќ. Овие стапици се поставени во Босна и Херцеговина, каде искуството покажува ефикасност во борбата со поткорникот кој уништува голем дел под четинари. Подолу во весникот е опишан начинот на поставување на стапици за поткорници кај смрчата, начин кој може да се примени и кај борот (кој е најнападнат вид на четинари кај нас, од овој штетник). ♦

Нападнато на поткорници

НОВ ПОРТАЛ ЗА ШУМАРСТВО

Од почетокот на април годинава во македонскиот електронски свет се појави и македонската шума – прв македонски интернет портал за шумите. Наречен Секира, според основната алатка на шумарите, порталот за краткото време од постоењето, успеа да заинтересира голем број на професионалци кои секојдневно работат со шумите во Македонија.

Името и симболот на порталот даваат најпрво негативен предзнак на обичните луѓе, сепак тоа е внимателно одбрано како главна алатка на шумарите која во погрешни раце може да предизвика уништување, додека во вистински раце може да спречи ширење на пожари и болести, и да овозможи создавање на нови шуми.

Порталот иако во почетокот од своето постоење, веќе располага со голем број на содржини кои се однесуваат за шумите во Македонија, но и во светот. Најмногу има информации за настани во регионот и светот, вести од Европа за шумите, Европските и Светски трендови во однос на шумите како и резултати од Светски истражувања во однос на шумите.

Порталот поседува и база на електронски податоци, која секој посетител кој ќе се регистрира може да ја збогати. Моментално базата е исполнета со презентации, стратешки документи и дигитални верзии од единственото шумарско списание – Наши шуми.

Содржините на порталот се на македонски и англиски јазик во зависност од видот и темата.

Секој со пристап до интернет може да го погледне порталот и да го остави својот коментар за секој напис. Повелете посетете го www.sekira.org.mk, дознајте ги новостите, бидете дел од интернет шумата.

Заинтересираните кои сакаат да помогнат околу содржините или организацијата на порталот можат да се обратат на контактната електронска пошта: kontakt@sekira.org.mk. ♦

Изгледот на интернет страницата

РАБОТИЛНИЦА „ПУСТОШЕЊЕ НА ШУМИ“

На 28 март 2008 година, Полициската академија организираше работилница на тема „Пустошење на шуми“. На работилницата присуствуваа претставници од поголем број на државни органи и институции: МВР, МЗШВ, Шумарскиот факултет, Шумската полиција, ЦУК, Дирекцијата за заштита и спасување, претставници од Национални паркови, ЈП „Македонски шуми“, локалната самоуправа, противпожарните служби, невладиниот сектор, меѓународните организации со седиште во Република Македонија и други.

На работилницата се дискутираше за повеќе значајни теми од областа на заштитата на животната средина и превенирањето на шуми, како криминал кој нанесува долгорочни последици за Република Македонија.

За состојбата на шумите во Република Македонија и активностите на шумската полиција зборуваше Војо Гоговски. Во дискусијата земаа учество и Ангеле Спировски и Бранко Клетнички.

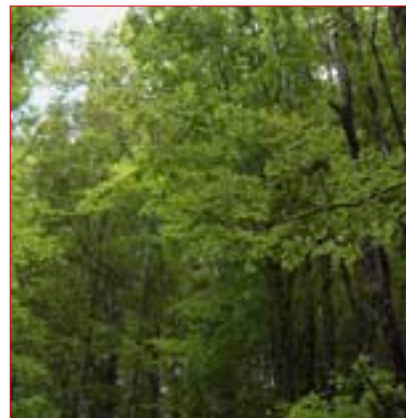
На работилницата беа донесени заклучоци, како и предлог мерки за надминување на моменталната состојба. ♦

ОДРЖАНО РЕДОВНО ГОДИШНО СОБРАНИЕ НА НА „ПРИВАТНИ ШУМИ“

Собранието се одржа на ден 20.05.2008 година во хотел „Континентал“, и свечено го отвори Претседателот на НА, Бранко Скендерски. На него учествуваа: членови – делегати на НА „Приватни шуми“, претставници од МЗШВ, СНВ, Шумарски факултет и други институции. Работата на Собранието се одвиваше според точките од дневниот ред по кој се разви широка дискусија.

На крај се донесоа заклучоци од оваа годишно собрание, меѓу кои:

- *Изнаоѓање на погодбар начин за внатрешна комуникација во НА*
- *Изработка на стратегија за поефикасно представување на НА пред јавноста и нејзино присуство во медиумите*
- *Предлој за задолжителни куси информации за активностите на регионите од едно до друго годишно собрание*
- *Како најолем приоритет да биде изготвување на стратегија и акционен план за зайочнување на соработка со катастрофи со цел да се реши што е можно подобро и во најолем број проблемите што произлегуваат од шуму*
- *Скендерски Дарко, национален координатор да го изработи и да го достави записникот во електронска форма до регионите и ораноциите*
- *Секој заинтересиран оранок во согласност со сташувањето на НА да си изработи печат во попреба*
- *Присвојниците идните членови да ги поопнуваат во два примерока, едниот да се чува во централата, а другиот во регионот*
- *Воведување на членски книшки (предлој на Горѓија Појоски претс. на О.О. Дебарца) ♦*

Букова шума

Од СЕКТОРОТ ЗА ПРОИЗВОДСТВО И КОРИСТЕЊЕ НА ШУМИТЕ

Во Од Секторот за производство и користење на шумите, во тек е изработка за Упатство за уредување на постапката при решавање на Барање за одобрение на сеча на ретки видови дрвја, на поединечни или група на шумски дрвја на површина надвор од шума.

Врз основа на член 55 став 1 од Законот за организација и работа на органите на државната управа, Министерот за земјоделство, шумарство и водостопанство донесе УПАТСТВО за спроведување на мерките за сеча на ретки видови дрвја, на поединечни или група на шумски дрвја на површина надвор од шума. До сега овие Одобренија ги издаваше Подрачната единица на МЗШВ. Изработеното Упатство ќе биде доставено до сите Подружници на ЈП „Македонски шуми“. Со ова упатство се уредува постапката во Подружниците и нивните стручни служби во врска со решавање на Барањата на сопствениците за сеча на ретки видови дрвја, на поединечни или група на шумски дрвја на површина надвор од шума на кои постои право на сопственост.

Службите и стручните лица се должни постапката да ја водат согласно за општа управна постапка, Законот за шуми и други законски и подзаконски акти кои ја регулираат оваа материја. ♦

Поздравен говор

ШУМАРИЈАДА – ВОЈВОДИНАШУМЕ

На 18 и 19 април, 2008 г. во Чардак–Делиблато, Војводина, на покана на ЈП „Војводинашуме“, претстојуваше делегација од ЈП „Македонски шуми“. Пом. дир за лов и ловен туризам м–р Слободанчо Климоски, и директорите на подружниците ШС „Лопушник“–Кичево, Витомир Силјаноски и на ШС „Кожув“–Гевгелија, Златко Митров, беа гости на 5–тата Шумаријада на Војводинашуме, на која се одржаа спортски натпревари во мал фудбал, влечење на јаже, пикадо, одбојка, стрелаштво и шах, како и натпревари на работници во шумарството (сечачи) во 6 натпреварувачки дисциплини, на кои се натпреваруваа претставници од Шумските газдинства од ЈП „Војводинашуме“ и Средното шумарско училиште од Сремска Митовица. Сите натпревари протекоа во исклучителен натпреварувачки дух. Гости на Шумаријадата, покрај македонската беа и делегации од повеќе шумарства од регионот. Инаку ЈП „Војводинашуме“, е прогласено за најуспешно претпријатие на ниво на Република Србија. „Контактите кои од поодамна се воспоставени со колегите од Војводина се развиваат во позитивна насока и секогаш се од полза, зашто се разменуваат искуства и се добиваат нови сознанија, се разбира, покрај исклучителното дружење со традиционално добрите домаќини“ – рече м–р Слободанчо Климоски. ♦

ДЕЛЕГАЦИЈА НА БХ–ШУМИ

Во рамките на престојот во регионот, во работна посета на ЈП „Македонски шуми“, 19.05.2008 г. беа претставници на ЈП Босанско–Хецеговачке шуме. Делегацијата, составена од ген. директор на БХ–шуме, г–дин Ахмет Сејдиќ, г–ца Мирзета Мемешевоќ, г–дин Енвер Чекиќ оствари работен состанок во просториите на ЈП „Македонски шуми“ со ген. директор Владимир Бахчовановски. На средбата присуствуваа и советникот на директорот Ангеле Спировски и дел од менаџерскиот тим.

На состанокот беа разменети искуства за работата на двете јавни претпријатија кои припаѓаат на транзициони земји, па според тоа имаат слични проблеми. Од содржајниот и конструктивен разговор произлегоа иницијативи за понатамошна поактивна соработка и размена на информации за тековната работа и соработка на заеднички проекти. ♦

Надежта и последна умира

и пишува: Соња Никчевиќ

„Оној кој засадува дрво, засадува надеж“, е мотото на овој број на списанието „Наши шуми“.

А надежта последна умира...

Се надеваме дека големата акција „Ден на дрвото“, ќе успее.

А, успехот – велат стручњаци е: посадените дрвца да се фатат, да пораснат. Да се создаде шума на местото, каде веќе имало шума.

Надеж дека, дрвцата штотуку посадени од илјадници раце, со безброј пораки и желби, посадени со љубов – до небо ќе пораснат...

Толку за надежта!

Реалноста е поинаква.

Само неколку дена по акцијата во весниците читавме наслови: „Украдени штотуку посадени дрвца“... „уништени пошумените површини“.

Кој може да го направи овој чин кој претставува круна на несовеста, негрижата и на уништувачкиот дух?

Нема оправдување, ни логично објаснување за мотивот што натерал некого да посегне по штотуку засадено дрвце, па макар причината да била и желбата растението да се однесе дома за да се разубави сопствениот простор.

Еднаш природната стихија остави стотици хектари соголени ридови, од каде што зеленилото исчезна при налетот на летните пожари предизвикани од алчноста и несовесноста на неколкумина пиромани или дрвокрадци.

И овојпат фактор е човекот со своите ситни и со ограничени вредности, интереси. Кога синдромот на уништување на околината преовладува над желбата да се зачува здравата животна средина, тешко дека сите напори кои се прават од шумарските работници ќе може да ги спасат, зашто не треба да се работи во корист на сопствената штета.

„Она што им ја правиме на шумите е само огриз на она што ја правиме на себе си и еден на друш“, рекол големиот Махатма Ганди. ♦

Продолжува традицијата на усјешно и профитабилно работење со шумите

Интервју со Генералниот директор на ЈП Македонски шуми: **г-дин Владимир Бахчовановски**
Разговорот го водеше: **Соња Никчевиќ**

Потребна е тимска работа, а мојата улога е во вистински момент да ги дадам насоките во менаџирањето на фирмата, што во изминатиов период вроди со определени резултати

За генерален директор на ЈП Македонски шуми, од Владата на РМ сѐе назначен во октомври, 2006 година. Какви се вашите вкечайтоци за работењето на јавното претпријатие во изминатиов период?

ВБ: Точно. Скоро две години, заедно со менаџерскиот тим, раководам со работата на ЈП „Македонски шуми“. На оваа функција дојдов како дипломиран правник и секако дека соработката со стручњациите од шумарството е добредојдена. Во функционирањето на ЈП, уште од формирањето се провлекуваат проблеми, кои не се решаваат преку ноќ. Потребна е тимска работа, а мојата улога е во вистински момент да ги дадам насоките во менаџирањето на фирмата, што во изминатиов период вроди со определени резултати. Како резултат на тоа, санирани се некои состојби затекнати од изминатото работење на ЈП. Тука, пред се, мислам на измирувањето на заостанатите долговите за придонеси за пензиско и здравствено осигурување и тековно измирување на овие давачки кон државата. И покрај настојувањето за намалување на трошоците и зголемувањето на приходот на ЈП, во изминатиов период се дадени околу 100 милиони денари на име на доспеани судски решенија. Понатаму, после изборите планираме санирање, односно редефинирање на кредитните стапки на кредити подигнати во 2006 година со високи камати, со што ќе се направи значителна заштеда. Намалувањето на трошоците за кирија за дирекцијата со селењето на новата локација изнесува околу 200.000 денари, а со селењето на Секторот за уредување во постоечките простории, заедно со подружницата „Караџица“, во објектот во Хемтекс, исто така е направена заштеда. Ако се земат предвид и непредвидените трошоци за пожарите во 2007 година, кои ги покривме со лични средства, може да се каже дека фирмата рентабилно работела и покрај сите горенаведени проблеми.

Пласманот на огревно и техничко дрво на пазарот се врши со склучување на договори со куйувачиите. Каква беше реализацијата на овие договори минатата година и дали ќе има влијание зголемувањето на цената за огревно дрво?

ВБ: Минатата 2007. година се склучени 86 комерцијални договори за техничко дрво и 77 за огревно дрво, а за тековната година досега се склучени 112 договори за техничко и 61 договор за огревно дрво. При склучувањето на договорите на ЈП со комингентите се земени аванси, а не е одобрен радат со што е направена заштеда од 2 милиони евра. Карактеристично и вредно за спомен е и процентот на наплата за минатата година, кој надминува 97%. Што се однесува до цената на дрвните сортименти таа не е променета од 2000 година. Со донесувањето на новиот Ценовник за главни шумски производи, всушност е извршено усогласување на цените во рамките на влијанијата од промените на цените на одделни фактори (дизел гориво, бензин), трошоците за живот, цените на нафтните деривати. Трошоците за работа и производство се неколкукратно зголемени што може да се види и од статистичките податоци. Одлуката од страна на Владата е донесена на 18. 02.2008 година, а се применува од 01.03.2008 год. Со наведената одлука се зголемуваат цените кај техничка дрвна маса-трупци, за 10%, што ќе придонесе за намалување на трошоците на претпријатието за производство на трупци, а со тоа и поголема профитабилност во работењето. Кај огреветното дрво има корекција на цените на бука за 4% и кај огревно дрво од даб, за 5%.

Важен дел за неизречено одвивање на производството е и усјешното сироведување на

интервју за превоз, сеча и дотур. Каква е усвојеноста на овие јавни набавки годинава и дали има некакво влијание на производството на дрвни сортименции?

ВБ: Делот од производството на дрвни сортименти е тесно поврзан со извршувањето на овие три фази, кои ги извршуваат надворешни фирми. Изборот на изведувачите се врши преку Меѓународен јавен повик и за разлика од порано, веќе стана вообичаено, фирмите да конкурираат според барањата во повикот. Годинава, после првиот јавен повик имавме добар одзив на фирми, процентуално, околу 70%, а се надеваме дека по вториот, кој веќе е завршен дека ќе се обезбедат фирми за вршење сеча, дотур и превоз и дека процесот на производство непречено ќе се одвива, што е многу битно за сезонава која ни претстои. Договорите се потпишуваат во подружниците според однапред изготвен модел на договор, а контролата на договорите ја врши Комисија од дирекција, овластена во мое име. Со тоа се заокружува овој дел од работата, во согласност на законските прописи и акти.

ЈП „Македонски шуми“ беше еден од носителите на акцијата „Ден на дрвото“, која се одржа на 12. март 2008 год., под моето „Засади ја својата иднина“, под покровителство на Владата на Република Македонија, која симболично беа засадени 2.035 милиони садници или за секој жител на Македонија по едно дрво.

ВБ: Подготовките за акцијата „Ден на дрвото“ почнаа од ноември лани, така што во изминативе месеци практично бевме на терен, ги одбравме локациите и согласно со климатските услови го одредивме и видот на дрвото. Се садеше бор, бука, ела, багрем.... Наши стручни тимови во целата акција беа вклучени во неколку сегменти, меѓу кои техничко-технолошка обработка на теренот и давање на стручна помош при садењето, за на крајот да добиеме позитивни резултати. На секоја парцела имаше одговорно лице кое будно го следеше самиот чин на садење и таму каде што ќе забележеа дека засадувањето не е извршено правилно, тогаш тие помагаа. Значи, целото пошумување се вршеше под стручен надзор. Детална контрола на сите садници беше извршена и по завршувањето на акцијата.

Што се однесува до финансирањето, инвестирањето во природните ресурси е скапа работа, но тоа не е ништо во споредба со ефектите кои што допрва треба да ги добиеме. Инаку, во 2007 година извршивме пошумување на 2400 хектари, на кои засадивме пет милиони садници. Нашиот акционен план за годинава е пошумување на околу 5.000 хектари, што би значело дека ќе се засадат околу 10 милиони садници. Само акцијата за Денот на дрвото чинеше 73.679.150 милиони денари.

Со оваа акција значајно е променето мислењето на граѓаните за ЈП Македонски шуми, во позитивна насока, како субјект кој се грижи за шумите. Со оваа акција се приближивме кон граѓаните, а тоа ќе го покажат резултатите од пошумувањето, што е многу битно за позитивно мислење кај јавноста и нејзина поддршка.

2007 година ќе остане зајамејена како година со најголем број пожари за последниве 100 години. Кои се, според Вас причините за масовната појава на пожари и дали е можно да се надоместат штетите?

ВБ: Негрижата на човекот се сведува на неколку причини, согласно со нашите истражувања. Најчесто при расчистување на пасишта се потпалува тревна вегетација за да може да изникне нова трева и притоа најчесто излегува од контрола. Инаку, шумските пожари се многу тешки за контролирање и за гасење, пламенот многу брзо се шири и практично ние можеме само да го спречиме понатамошното ширење. Силните пожари многу тешко можат да се изгаснат, па дури и од воздух – со авиони и хеликоптери. Нашата шумочуварска служба ги контролира сите состојби во шумата, а во кризните периоди кога температурите се високи презема повисоки мерки на безбедност. На многу места каде што влажноста на воздухот е ниска, имаме набљудувачници со 24-часовен мониторинг и при било каква појава веднаш се известуваат надлежните служби. Во текот на годината имаме два критични периоди, едниот е од јануари до април, а вториот е од јуни до септември. Штетите од минатата година беа некаде околу 620 илјади метри кубни опожарена шума, што е еднакво на вкупното производство на огревно дрво на Македонски шуми за една година. Затоа секое дрво повеќе е збогатување на шумскиот фонд.

Годинава треба да се зголеми превентивни мерки за спречување на појава на пожари...

ВБ: Нашите оперативни планови за заштита од пожари се готови од декември, лани. Во нив се внесени сите превентивни мерки на секоја подружница кои се состојат во едукација на граѓаните, во поставување на информативни табли, изготвување на флаери, како дел од едукативната кампања. Секој треба да го сфати значењето на малите дрвца кои треба да поминат 50 до 100 години за да се направи шума којашто ние ја посакуваме.

Појавата на бесправни сечи е проблем кој со години се вовлекува во работењето на ЈП и со чии причинители тешко се излегува на крај. Еден од битните моменти

Со акцијата „Ден на дрвото“ се приближивме кон граѓаните, а тоа ќе го покажат резултатите од пошумувањето, што е многу битно за позитивно мислење кај јавноста и нејзина поддршка

Со транс-формацијата на Јавното претпријатие ќе се создаде економски стабилна компанија која значително ќе придонесе во одржливиот економски развој на Р. Македонија

во сѐравувањето со дивите сечачи е ефикасно сѐроведување на казнените мерки и зголемување на казните за прекршителите.

ВБ: Во 2007 имаме поднесено 298 кривични пријави и 2.611 прекршочни пријави. Тука се пресметани и оние кои се однесуваат на дива или бесправна сеча. Согласно Законот за шумите, минатата година драконски беа зголемени казните, така што е предвидена глоба од 1000 до 2000 евра во денарска противвредност на лицето што ќе се фати како пали отворен оган во шума, без да преземе мерки за заштита од пожари, се движи во шума за време на забрана итн. Штетата пак се третира според Кривичниот законик што предвидува казна од три до пет години затвор. За бесправна сеча паричните казни се зголемија на глоба од 2500 до 4000 евра, со тоа што ако штетата е извршена од користољубие, тогаш таа казна е од 5 до 8 илјади евра. Тука се изрекува плус дополнителна мерка на безбедност, односно одземање на предмети коишто биле употребени или се употребуваат за извршување на прекршоците. Од податоците на шумочуварската служба може да се види дека во 2007 година, поднесени се вкупно 2.911 пријави од кои 300 кривични и 2.611 прекршочни. Исто така откриени се нарушувања од непознат сторител при што е одземена дрвна маса од 1.188,33 m³. Проценката на бесправно посечената дрвна маса изнесува 6.140,80 m³.

Неколку години наназад се дара начин за подобрување на ефикасноста на работата на ЈП „Македонски шуми“, до Владата на РМ, во неколку наврати са доставувани предлози за трансформација на ЈП.

ВБ: ЈП „Македонски шуми“, како јавно претпријатие за стопанисување со шумите во државна сопственост е формирано во 1998 година. Во моментот има 30 подружници и 2296 вработени.

Согледувајќи ја лошата финансиска состојба и организациска поставеност на ЈП Македонски шуми, а следејќи ја реформската политика на Владата на Р.Македонија неопходна е реорганизација и трансформација на Јавното претпријатие.

Јавното Претпријатие „Македонски шуми“ до Владата на Р.Македонија во март 2007 година достави предлог модели за реорганизација и трансформација на претпријатието изработени според искуствата од други држави. Се планира ангажирање на странска консултантска куќа која ќе ги анализира состојбите во јавното претпријатие и ќе даде предлог за неговата идна организациона поставеност.

Со трансформацијата на Јавното претпријатие ќе се создаде економски стабилна компанија која значително ќе придонесе во одржливиот економски развој на Р. Македонија. Овој процес ќе овозможи долгорочно решавање на проблемите во претпријатието и шумарството воопшто. Очекуваме разгледување на трансформацијата на ЈП, веднаш по изборите, зашто во изминатиов период на разгледување на Владата беа јавните железници и транспортните претпријатија и клиничкиот центар.

Во тек се неколку меѓународни проекти во кои учествува ЈП Македонски шуми, што значи дека постоењето на ЈП, како претпријатие кое стопанисува со шумите во државна сопственост, е неопходност. Како е Вашето гледање на иднината на претпријатието?

ВБ: Функционирањето на ЈП „Македонски шуми“ е интегрален и многуфункционален процес и неопходна е соработката и размената на искуства со други слични институции од регионот. Тежнењето за влез на нашата држава во НАТО и ЕУ и во областа на шумарството налага следење и применување на нови стандарди и прописи, приспособени на европските и светските трендови. Стручњаци и експерти од нашето претпријатие учествуваат во работата на сите меѓународни проекти од областа на шумарството кои се во тек во МЗШВ и Владата на РМ.

Годинава се навршуваат 10 години од функционирањето на ЈП Македонски шуми. Како ќе биде одбележен овој значаен Јубилеј?

ВБ: Во врска со одбележувањето на овој јубилеј, предвидени се низа активности чија завршница се планира за средината на октомври, 2008 година. Формиран е Организационен одбор на прослава на јубилејот – 10-години постоење на ЈП „Македонски шуми“, кој ќе ги спроведе планираните активности: организирање на традиционалните „Денови на шумарството“, со проширена програма. Се планираат натпревари на работници од шумарството, спортски натпревари (во чија соорганизација се вклучува и Синдикатот на шумарски работници). Исто така, во подготовка е Монографија со работен наслов „ЈП Македонски шуми 1998–2008“, во која ќе се одбележат сите важни моменти од работењето на претпријатието. Во рамките на „Денови на шумарството“, се планира промоција на Монографијата, Свечена академија, како и тематски-научен дел, со учество на гости од шумарствата на соседството. Се надеваме дека достоинствено ќе го одбележиме овој јубилеј на шумарството кое е една од најстарите стопански гранки, а наша цел е продолжување на оваа традиција на успешно и профитабилно стопанисување со шумите како значаен стопански субјект, нивна нега, заштита и екологија во склоп на глобалната еколошка заложба за здрава животна средина. ♦

СОГЛЕДУВАЊА

шум.инж. ЛЪПЧО МИЦОВ

(помошник директор на сектор за уредување на шуми и ловишта и проектирање)

Во моментот, секторот започнува со подготовка за теренска работа за изработка на 21 посебен план за стопанисување со шуми, што спаѓа во редовните работни задачи на вработените. Според договорот склучен со мзшв во тек е изработка на посебни ловно–стопански основи. од вкупно планираните 249, во 2008 год. ќе се изработат 114 посебни ловно–стопански основи.

шум.инж. СТОЈАН ИВАНОВ

(помошник директор на сектор за користење на шуми и примарна преработка на дрвото)

Најсреќен би бил кога мојот народ, шумата ќе ја осознае единствено како фабрика за производство на кислород и вода (двата најбитни фактори за живот), а искористувањето на дрвната маса биде второстепена дејност која ќе се движи во насока на подобрување на нејзиниот квалитет и квантитет.

Дури тогаш, секој поединец би знаел како да ја цени, чува и негува својата шума.

шум.инж. МАРЈАН СТОЈАНОСКИ

(помошник директор на сектор за комерцијално работење)

Работиме реформски, транспарентно и успешно, за прв пат целата дрвна маса која е наведена во производно финансвиот план е распределена според однапред поднесено барање и 10 % од истата е авансно наплатена согласно склучените договори.

Нашите резултати се наплата од 97% во 2007. година, која до јули 2008. година ќе изнесува 100%.

дипл.екк. ДУШКО ВЕСКОВСКИ

(помошник директор на сектор за економско–финансиски работи)

Императив на секторот за економско финансиски работи во изминатиов период беше подигањето на финансиската дисциплина и ажурноста во работењето. наплатата на нашите побарувања и редовно подмирување на нашите обврски се дел од системот за набавка и продажба, кој во голема мерка ги контролира нашите приходи и расходи.

дипл.правник СУЛТАНА МИЛОЈЕВИЌ

(в.д. помошник директор на сектор за правни, кадровски и општи работи)

Заложба на овој сектор е доследна примена на законите и актите во работењето на јавното претпријатие, редовно употреба на мрежната поврзаност помеѓу дирекцијата и подружниците за користење на судската архива, увид во судските предмети, матичната евиденција и други податоци. Значајно место во работењето ќе биде посветено на судската наплата од коминтенти неплаќачи, како и надминување на проблемот за остварување на правата од работен однос по судски пат од страна на вработените.

м–р КОСТАДИНКА СОКОЛОВСКА

(помошник директор на сектор за развој, инвестиции, план и анализа)

Планирање и континуирано следење на работењето на јавното претпријатие преку изготвување на сеопфатни месечни, квартални, полугодишни и годишни анализи на работењето, како важна логистичка поддршка во работењето на другите сектори, показател за насоката во која се движи претпријатието и основа од која се тргнува при донесување на деловната политика за идното работење на јавното претпријатие.

м–р СЛОБОДАНЧО КЛИМОСКИ

(помошник директор на сектор за лов и ловен туризам)

По нормализирање на бројноста на дивечот во најрепрезентативните ловишта на ЈП „МАКЕДОНСКИ ШУМИ“: полаки и милисин, редно е после 22 години да се изгради уште еден ваков капитален објект (ограден простор), кој би прераснал во репроцентар на обичен елен во Р. македонија.

Лъпчо Мицов

Стојан Иванов

Марјан Стојаноски

Душко Весковски

Султана Милојевиќ

Костадинка Соколовска

Слободанчо Климоски

Садеа најстарите...

„ДЕН НА ДРВОТО“ – УСПЕШНА АКЦИЈА ЗА ПОШУМУВАЊЕ

на целата територија на Република Македонија се изведе на 12.март.2008 година, подржано со одлука од владата на Р. Македонија, македонски шуми и невладиниот сектор под мотото „денот на дрвото“, засади ја својата иднина на 1.020,40 ха пошуми 2.035.000 садници

Сектор за одгледување, заштита и екологија на шуми

Согласно Уставот на Република Македонија „сите природни богатства на Републиката, растителниот и животинскиот свет добрата во општа употреба, како и предметите и објектите се од особено културно и историско значење, определени со закон и уживаат посебна заштита“ т е намалување на светскиот фонд на шуми и шумовити предели е еден од најолемите светски еколошки проблеми.

Врз основа на многубројните општокорисни функции на шумите, Република Македонија шумите ги рангира како дел од националното богатство, односно наследство. Економската, социјалната и еколошката функција на шумите се од големо значење за одржливиот развој на општеството за подобрување на квалитетот на животот, особено во руралните и планински подрачја.

Јавното претпријатие „Македонски шуми,“ стопанисува со шумите во државна сопственост во Република Македонија. Под стопанисување со шумите се подразбира одгледување, заштита и користење на шумите.

Согласно членовите 27, 28 и 29 од Законот за шумите (Сл. Весник на РМ бр.47/97,7/2000,89/2004и 54/2007 јавното претпријатие е должно да ги врши одгледните мерки во шума и тоа: пошумување, нега, чистење,

прашење, окопување, мелиорации, санирање на опожарени површини и сл., согласно Посебните планови за стопанисување со шуми.

Активности на Македонски шуми за реализација на акцијата „Денот на дрвото“ засади ја својата иднина

Македонски шуми изготви Акционо Оперативен план – за начинот и изведбата на акцијата пошумување (подготовка на теренот и посадочен материјал) за „Денот на дрвото“.

Од страна на Инспекторатот за шумарство и ловство, при Министерството за земјоделие, шумарство и водостопанство направени се теренски увиди на сите предложени локалитети и Записнички ревидирани од стручните служби на предвидените 60 локалитети на територијата на Р Македонија. Наведените локалитети пошумени се со соодветни дрвни видови согласно биологијата на дрвниот вид. Од страна на стручните служби на Јавното претпријатие по завршената акција на пошумување изработени се ситуации каде се прикажани директните трошоци со комплетна документација со

одобрување од страна на инспекторатот и изготвени записници, согласно пропишаните нормативи за подготовка на почвата (механизирана и рачна со копање на дупки) за пошумување цена на чинење на саден материјал во зависност од дрвниот вид и други направени трошоци.

Акцијата е позитивно прифатена од страна на сите владини и невладини субјекти, при што заклучок е дека ваквите акции треба да се и во иднина организираат.

Меѓутоа, со извршеното пошумување на 12 – ти март, во акцијата „Денот на дрвото”, ЈП „Македонски шуми” заврши само дел од обврските.

Создавањето на здрави и квалитетни шумски култури е сложен и долготраен процес, тој процес започнува со садењето на садниците, а завршува со одгледните мерки т.е со склопувањето на тие култури па и подоцна.

Одгледувачки мерки

Во првите години од пошумувањето т.е од 1–3 година ќе се преземат следните одгледувачки мерки: плевене, прашење и пополнување.

Плевењето (рачно отстранување на плевелите и коровите) ќе се врши од првата до третата година од пошумувањето со цел да се уништат плевелите и коровите кои се најголем непријател на садниците во првите години од нивниот развој.

Прашењето (окопување на почвата околу садницата) – е најчеста одгледувачка мерка и има задача постојано да ја одржува почвата во поразровкана состојба, да обезбеди што поголем процент на прифаќање и преживување на садниците, да обезбеди поблагопријатен воден и воздушен режим на почвата и уништување на плевелите во шумските култури.

Во нашата практика шумските култури во првата година се прашат 3 пати, во втората година 2 пати и во третата година еднаш односно во првите три години вкупно 6 прашења.

Пополнување – и покрај добрата обработка односно подготовка на почвата при пошумувањето и сите преземени мерки мошне често се случува да дојде до неприфаќање односно сушење на одреден број садници. Пополнувањето ќе се врши една година по извршеното пошумување на оние места каде што садниците не се прифатиле односно исушиле. На тие места во првите три години ќе се врши пополнување т.е садење на нови садници со истите дрвни видови со кои е извршено пошумувањето, за да се добие шумска култура со планираната густина и состав на културата.

Водополевање не се практикува поради тоа, што пошумувањето се врши кога уште не е почната вегетацијата т.е рано напролет, кога има и повеќе врнежи, исто така и наесен кога престанува вегетацијата и кога повторно почнува влажниот период поволен за такви активности.

Водополевање како одгледна мерка за шумски култури не се применува, но во некои пристапни терени доколку навистина има потреба, може да се примени.

Целта на одгледувачките мерки е да обезбедат што поблагопријатни услови за прифаќање и преживување на насадените садници и развој на културите до нивно склопување. За спроведување на одгледните мерки се потребни дополнителни средства, кои ќе се употребат строго наменски, со цел оваа акција да има успешна завршница-создавање на нови површини под шума. ♦

...и најмладите

Теренот е подготвен за пошумување

Садница

во периодот од 03–07 МАРТ 2008 г. во РИМ, Италија
се одржа техничкиот **СОСТАНОК** на национални коресподенти за
ГЛОБАЛНАТА ПРОЦЕНКА НА ШУМСКИ РЕСУРСИ ФРА 2010
во организација на ФАО

и пишува: *д-р* г-л. шум. инж. Јана Јовановска; МЗШВ – Сектор за шумарство

На покана на г-динот Јан Хеино, помошник генерален директор во Секторот за шумарство во ФАО, на седницата беа присутни претставници од Секторот за шумарство и ловство од Министерството за земјоделство, шумарство и водостопанство на РМ. Покрај нашата земја, на седницата учествуваа и претставници од областа на шумарството од сите земји членки на ФАО.

Состанокот се состоеше од петдневни пленарни седници и дискусии од областа на актуелните теми поврзани со шумарството. Покрај пленарните седници, секоја земја беше дел од работна група која подетално ги разработуваше табелите за национално известување за шумските ресурси.

Содржината на табелите е следната:

- Површина под шума и шумско земјиште;
- Сојственост;
- Право на управување во шумите;
- Примарно користење и управување со шумите;
- Карактеристики на шумите;
- Пошумување и подигнување на нови насади;
- Прираси;
- Биомаса;
- Задржување на CO₂ во шумите;
- Шумски пожари;
- Штети кои влијаат на здравствената состојба на шумите;
- Дрвна маса од сеча;
- Други шумски производи и нивните вредности;
- Вработување во шумарството;
- Политики и правна рамка во шумарството;
- Институционална рамка;
- Едукација и научно-истражувачка работа;
- Јавни приходи и трошоци во шумарството.

Главни активности за национално известување
Табелите со податоци опфаќаат повеќе области, и затоа се формираше национален мултидисциплинарен тим составен од претставници на Секторот за шумарство и ловство, ЈП „Македонски шуми“, Министерството за животна средина и просторно планирање и Шумарскиот факултет. Оваа група веќе одржа неколку состаноци и започна со пополнувањето на табелите.

Како дел од ГФРА2010, ФАО и неговите земји членки и партнери ќе започнат глобално сателитско набљудување на шумите во целиот свет. Целта е да се добијат податоци за новоподигнати шумски насади, трендот на губење на површини под шума, шумски пожари, итн.

Главните резултати од ова набљудување ќе бидат:

- Подобра слика за глобалното распространување на шумите, користењето на земјиштето, процесот на губење на површините под шума, пошумувања, природна обнова на шумите;
- Формирање на глобална рамка за заедничка методологија за мониторинг на шумските промени, која лесно ќе може да се претвори во национална;
- Извор на информации кои ќе можат да се користат и во други научни истражувања;
- Зголемување на капацитетите на земјите во начинот на добивање на податоци, мониторинг и проценка за шумите и користењето на земјиштето.

Трошоците за обезбедување на првичните снимки за помалите земји ќе бидат маргинални.

Сепак ФАО ќе обезбеди техничка поддршка за изработка на националните проценки на шумите и основање на националните мониторинг системи на шумите. ♦

ГЛАВНИ АКТИВНОСТИ НА НАЦИОНАЛНОТО ИЗВЕСТУВАЊЕ

ДАТА	АКТИВНОСТИ	КОМЕНТАР – РЕЗУЛТАТ
3–7 МАРТ 2008.	Глобален состанок во Рим на Националните Коресподенти	Почеток на ФРА 2010. Тренинг на националните Коресподенти и работа на националните табели
АПРИЛ–ДЕКЕМВРИ 2008.	Регионални и подрегионални работилници	Продолжување на тренингот, техничка помош и ревизија на предлог националните извештаи
МАРТ 2009.	Краен рок за доставување на предлог националните извештаи	Се препорачува запазување на рокот за поднесување на извештаите
МАЈ 2009.	Краен рок за доставување на финалните национални извештаи	
ЈУЛИ–АВГУСТ 2009.	Одобрување на финалните национални извештаи	Ќе биде испратено официјално барање до Земјите за одобрување на извештаите
АПРИЛ 2010.	Објавување на главните заклучоци на ФРА2010	
ДЕКЕМВРИ 2010.	Објавување на главниот извештај на ФРА2010	

Повеќе информации за целиот процес може да се најдат на:
www.fao.org/foresters/fra

ВО ПЕРИОДОТ ПОМЕЃУ 21 И 24 АПРИЛ 2008 Г. ВО БАЊА ЛУКА, БОСНА И ХЕРЦЕГОВИНА, ВО РАМКИ НА ПРОЕКТОТ **ФОПЕР**, СЕ ОДРЖА РЕГИОНАЛЕН **КУРС** ПОД НАСЛОВ **ЕУ–политика и меѓународни договори кои се однесуваат на шумите и стопанисувањето со шумите**

ишиуваат: доц. д-р **Николчо Велковски** *и шум. инж* **Милорад Андријевски**

Курсот имаше за цел професионална обука на лица кои се вработени во Министерствата за земјоделство, шумарство и водостопанство, Јавните претпријатија за стопанисување со шуми, Шумарските факултети и институти од земјите во регионот.

Меѓу дваесет и двајцата посетители на курсот, од пет земји, како пратставници од Република Македонија, беа дипл. шум. инж. Снежана Донева од Министерството за земјоделство, шумарство и водостопанство, доц. д-р Николчо Велковски од Шумарскиот факултет во Скопје и од ЈП „Македонски шуми“ дипл. шум. инж. Иво Ивановски од Секторот за уредување на шуми и дипл. шум. инж. Милорад Андријевски од Подружница Ш.С. „Шар“ – Гостивар.

Обуката на тема Меѓународна шумска политика и меѓународни договори од областа на шумарството, беше изведена од страна на Ewald Rametsteiner и Ingwald Gschwandtl, еминентни австриски стручњаци од оваа област.

Курсот се состојеше од четири дела

Во *првиот дел* беа посочени меѓународните тела од областа на шумската политика при што посебен акцент беше даден на ЕУ–политиката, која се однесува на стопанисување со шумите.

Во *вториот дел* беше образложен начинот на функционирање т.е. меѓународните процеси од областа на шумската политика со посебен осврт на меѓународните стратегии и искуства.

Во *третиот дел* подетално се разгледуваа ЕУ–политиките кои се однесуваат на начините за стопанисувањето со шумите и досегашни искуства.

Четвртиот дел се однесуваше на имплементацијата на одредени меѓународни обврски, кои произлегуваат од претходно потпишани конвенции, договори, стратегии и сл.

Во рамки на престојот во Бања Лука, посетителите на курсот имаа можност да остварат и средба со Генералниот директор и дел од менаџерскиот тим на ЈП „Шуме Републике Српске“, при што беа запознаени со основните параметри на шумскиот фонд на Република Српска, начинот на поставеност и дејносите што ги обавува ова Јавно Претпријатие. Исто така беше организирана и еднодневна екскурзија со посета на Националниот парк „Козара“.

Освен тоа што со успех ја завршија обуката и се здобија со сертификати, нашите претставници ја искористија оваа можност за стекнување пријателства и размена на искуства со колегите од Србија, Албанија, Хрватска и Босна и Херцеговина. ♦

Нашето списание во рацете на учесниците

Заедничка посета на Козара

УПАТСТВО ЗА ИНСТАЛИРАЊЕ НА КЛОПКИ И ФЕРОМОНСКИ СУСПЕНЗОРИ ПРИ ЗАШТИТА ОД *IPS TYROGRAPHUS* И *PITYOGENES CHALCOGRAPHUS*

ишишува: г-р **Милан Швестка**; шумарски институт

Феромонскиот суспензор содржи агрегациони феромон, кој ги наамува мажјаците и женките на поткорниците. Времето на делување е од 8-10 недели, кога поткорниците се наамени во клопка со феромонскиот испарувач. Испарувачите до клопките се даваат непосредно пред почетокот на роењето кога дневните температури нараснуваат над 18 °C. Новиот испарувач се додава во клопката по 8–10 недели. Стариот испарувач се остава во клопката до крајот на сезоната (не смее да лежи фрлен во близина на клопката). За да феромонските клопки дадат подобри резултати, потребно е да се отстрани дрвото по кршењето, како и дрвото нападнато од поткорник.

Феромонските клопки се поставуваат до местата каде поткорникот се појавува, или во непосредна близина (голините по сечите, на краевите на шумските состоини, покрај шумските патишта нпр.)

Безбедносната раздалеченост на клопките од живите стебла на смрчата, не треба да биде помала од 10 m, а максималната раздалеченост од здравите стебла на смрчата не би требале да бидат поголеми од 25 m. Контролата и одбирањето на уловот од клопките се спроведува во интервали од 7–10 дена. Што е пократок интервалот на празнењето на шишињата со уловените поткорници, уловите се поголеми. Доколку се случи поткорниците да почнат да гнијат, реата ги одбива живите поткорници. Клопките мора да бидат поставени да не зараснат во тревата, како би можела да се шири миризбата на феромоните.

Бројот на уловените поткорници во феромонската клопка се одредуваат според зафатнината во калибрираниот сад. Во 1 ml (1 cm³) има околу 40 парчиња *IPS TYROGRAPHUS* или 400 парчиња *PITYOGENES CHALCOGRAPHUS*.

На локалитетите каде поткорникот не е во каламитет се поставува една клопка на 5 ха во состоина од смрчи.

На локалитетите со зголемена појава на поткорници, бројот на клопките се зголемува според количината на нападнатото дрво од претходниот период од август до март. На секои 10 m³ од дрвото кое е нападнато од поткорник а изнесено од состоината, се поставува 1 клопка, а според таа мерка се

зголемува бројот на клопките доколку количината на поткорниковата маса која се извезува од состоината е поголема. На секои 1 m^3 од поткорниковата маса која се изнесува по почетокот на роењето би требало да се додаде во состоината уште една клопка. Раздалеченоста помеѓу поединечни клопки е обично 10–20 m.

Доколку се случи да според тие мерки треба да се постават многу клопки, тие клопки можат да се заменат со ловни стебла или затруени ловни стебла. Едно ловно стебло, или едно затруено ловно стебло заменува една клопка.

Ловното стебло е жива смрча, посечена пред почетокот на роењето на поткорниците, откоренета и прекриена со гранки. Се поставува на крајот на состоината, за да ги намами поткорниците со природни атрактанти, кои се излучуваат од него. Откако поткорниците ќе налетаат и ќе формираат нова генерација под кората, потребно е ловното стебло што побрзо да се излупи, додека ларвите се уште под кората, или да се изнесат од шумата кон натамошна преработка пред да излета нова генерација на поткорници. Ловното стебло може да се подготви пред пролетта а пред летното роење на поткорниците.

Затруеното ловно стебло е посечено стебло или дел од стеблото, евентуално трупец или колец во должина од 1–2 m, кое по целата должина се прска со хемиски препарат (PURYTHROIDEM) со соодветна концентрација. На него се става феромонски испарувач, кој ги мами поткорниците и тие умираат во контакт со хемикалијата. Затруените ловни стебла се поставуваат минимално 10m од здравите стебла на смрчата. Доколку пред второто роење повторно го спроведеме третирањето со хемиски препарат и додадеме свеж феромон, затруеното ловно стебло ќе биде активно во текот на целата сезона. ♦

ПОМОШНО СРЕДСТВО ЗА ЗАШТИТА НА ШУМАТА – FESEX CHALCO

Феромонски испарувач наменет за привлекување на шестозабиот поткорник на смрчата (PITYOGENES CHALCOGRAPHUS) во шумските состоини. Препаратот има форма на испарувач, содржи комбинација на биолошки активни материи кои го сочинуваат агрегациониот феромон.

ПОМОШНО СРЕДСТВО ЗА ЗАШТИТА НА ШУМАТА – FESEX CURVI

Феромонски испарувач наменет за привлекување на кривоногиот поткорник на елата (IPS CURVIDENS) во шумските состоини. Препаратот има форма на испарувач, содржи комбинација на биолошки активни материи кои го сочинуваат агрегациониот феромон.

дивокоза

Бренд на македонското ловство

ишиува: м-р Слободанчо КЛИМСКИ

Во ловната пракса и ловниот туризам за кои треба уште многу да се работи, Р. Македонија во светот е препознатлива преку организација на лов на дивокоза. Користејќи го големиот интерес кај странските ловци за лов на овој дивеч се добива можност за презентирање на понуда и на останати видови крупен, па и некои видови ситен дивеч. За таа цел неопходно е проширување на ловната понуда со автохтони видови на дивеч за кои е потребно што поскоро отворање на репроцентри и размножувалишта. Проширувањето на ловната понуда треба да се гради и преку населување на алохтони, односно исчезнати видови дивеч кои се барани на странскиот пазар, а кои имаат примамливо добра цена на продажба. Преку проширувањето на ловната понуда, интересот на странскиот ловец се зголемува, а со тоа стануваме уште поатрактивна дестинација за организација на лов, кое пак директно влијае врз подобрување на нивото и развојот на ловниот туризам Р. Македонија.

Од овие причини, приоритет во моментот треба да се даде на дивокозата со посебен осврт на подигање на репроцентар, со цел понатака да се врши раселување на соодветни локалитети каде ќе има нормални услови за успешен развој и репродукција. Раселувањето на дивокозата од едни во други локалитети е неопходно поради подобрување на генетската линија од популациите особено распространети на изолирани местоживеења.

Екологија и расирсиранијоси

Еколошките услови во Република Македонија овозможуваат меѓу другото, исклучително поволен развој на дивокозата. Дивокозата претставува специфичен вид дивеч кој ги населува претежно високопланинските пасишта и горната граница на шумата, со силно развиен релјеф каде матичните карпи редовно излегуваат на површината. Исто така овој вид кај нас ги населува карпестите клисури и кањони на поедини водотеци.

Во однос на распространетоста по надморска височина, скоро редовно се сретнува помеѓу 1400–2500 метри.

Инаку дивокозата живее во семејни групи најчесто од 3 до 7 единки, а во дел од сезоната, во крда од 30 до 120 единки, но за жал во последните години

Лери Јакобсен *Планинска коза*

овие крда ги сочинуваат многу помал број на единки. Површината која ја фаќа едно крдо во нормални услови на местоживеење се движи околу 500 ха, и прилично се приврзани кон таа територија со мало раздалечување во рамките на истата.

Застапеност на дивокозата во Македонија

Застапеноста на дивокозата е во западниот дел нашата земја. Таа претежно ги населува поголемите масиви на Република Македонија на тешко пристапни најчесто карпести терени изолирани од човекот и потенцијалните предатори.

Најголемите популации на овој вид дивеч застапени се на планинските масиви Караџица, Шар Планина и Бистра, а во помали популации се сретнуваат на Јакупица, Даутица, Стогово, Караорман, Лопушник, Јабланица, Галичица, Баба и Кожуф (локалитет „Капките“). Вкупната бројна состојба на дивокозата во Република Македонија се проценува на околу 2500 грла. Густината на населеност во зависност од бонитетот на местоживеењето се движи од 2 до 5(6) единки на 100 ха ловнопродуктивна површина.

Цели во стопанисувањето

Понатамошната интенција во стопанисувањето со дивокозата е да се изврши облагородување на генетскиот потенцијал во популациите преку раселување на единки од едни во други популации на различни местоживеења особено во изолираните локалитети со потесен ареал (Галичица, Кожуф). Втората мерка за подобрување на стопанисување со овој вид дивеч се состои со фаќање на живи единки и населување на соодветни локалитети погодни за нормален развој и репродукција на овој вид дивеч.

За таа цел пролетва во рамките на ЈП „Македонски шуми“ се вршат завршни подготовки за фаќање на живи единки и пробно пуштање во други соодветни локалитети кои не се населени со овој исклучително атрактивен вид дивеч. ♣

ТГС СЕДОВРЕМЕННИ ТЕХНИКИ И СКИ

пишува: проф.доц. Иван Блинков

КАТЕДРА ЗА ЗЕМЈИШТЕ И ВОДА – ШУМАРСКИ ФАКУЛТЕТ–СКОПЈЕ

Особено ми е драго што има колеги кои се интересираат за овие техники и кои веќе увиделе какви предности имаат, компарирано со класичните методи. Во земјите од ЕУ ваквите техники се стандард при изработката на разни проекти од било која област вклучувајќи го и шумарството. Во република македонија, при планирање во скоро сите области (водостопанство, електростопанство, телекомуникации, животна средина, просторно планирање итн.) се користат овие техники. Интересот за овие техники во последно време е зголемен и во институциите од областа на шумарството. Мерењето со модерен геодетски инструмент – тотална станица – како и изработка на првите дигитални ситуации на катедрата за земјиште и вода, датираат од далечната 1996 година. Во тоа време инженерско – геодетските работи имаат приоритет пред картографските работи во рамките на катедрата. Почнувајќи од 2003 година и во годините што следат на катедрата на земјиште и вода при шумарскиот факултет, се прават првите конкретни чекори и активности во врска со модерните картографски методи, во однос на воведување на нов начин на размислување во пристапот на работа. Поради личната соработка и несебична помош од ЈП „паркови и зеленило“ – скопје, првите дигитални (паметни) карти се работени за нивните објекти гази баба и водно.

Први активности во рамките на Катедра за земјиште и вода при ШФС – дипломски работи со користење нови техники

Во текот на 2004 година, во рамките на програмата за соработка меѓу универзитетот Св. Кирил и Методиј и Универзитетот во Грац, беше организиран краткотраен курс на кој од страна на странски наставници (проф. Gspurning и проф. szultzer) беа презентирани основните елементи на ГИС и РС. Тој курс го посетуваа 20 тогашни студенти.

Прв практичен труд од оваа област на конкретен објект од шумарството, е дипломската работа: Употреба на ГИС и ГПС во шумарството од студентот Иван Минчев изработена на катедрата за Земјиште и Вода во 2004 година. Колегата Минчев покажа голем потенцијал во примената на новите техники, бидејќи се работи за нова проблематика. Во тоа време, во Р. Македонија ретки беа експертите за оваа област генерално, а во шумарство ниту еден. Единствен кој имаше искуство со овие техники во тоа време беше инж. Јагев Велијан (секторски директор во ЈП „Паркови и зеленило“). Повеќемесечниот труд колегата Минчев го преточи во извонреден дипломски труд, кој беше презентираан пред многу колеги од разни институции пред се од ЈПМШ како и ЈППЗ, МЗШВ и др.

Своето натамошно усовршување, Минчев го продолжи како стипендист на Медитеранскиот Универзитет во Крит, на Одделот за управување со животната средина, каде што голем дел од предметите беа поврзани со овие техники, и заврши како најдобар студент во генерацијата на студиумот, а во моментот работи на својата магистерска работа.

Втор кандидат што ги користеше овие техники при изработка на својата дипломска работа беше инж. Драгана Тодоровиќ од Интердисциплинарните студии за инженерство на животната средина, во 2005 година. Овие техники се применети при изработка на дипломската работа по предметот Заштита од ерозија – „Моделирање на процеси на ерозија во сливот на Каменичка Река“. Сега таа како стипендист е студент на последипломски студии на Универзитетот во Монпеље (Франција), на насока Управување со животната средина. Таму се максимално искористени овие техники при моделирање на природни процеси, пред сè за конзервација на почвата и водата.

По подолга пауза се јави и третиот кандидат (втор од Шумарскиот факултет) кој при изработка на својата дипломска работа ги користеше овие техники. Божин Трендафилов во 2007 после долготрајна работа на Катедрата за земјиште и вода, ја одбрани својата дипломска работа: „Гис – модел на парк-шумата Водно“, со употреба на овие техники, успешно преточени во дипломската работа. Во учебната 2007/08 како стипендист на Медитеранскиот универзитет на Крит замина на последипломски студии од областа Унапредување на животната средина.

Последен четврти кандидат кој ги користеше овие техники при изработка на својата дипломска работа е инж. Мирослав Грујевски, кој изработи Гис база на податоци за општина Зелениково. Притоа разви околу 30-тина разни леери пред сè од аспект на природата, но и леери за некои комунални работи. Со ова е поставен базичен модел кој понатаму може да се надградува за разни потреби и на локалната администарција, а ќе служи и на оние кои ќе работат разни проекти на територијата на оваа општина. Со ова една мала рурална општина каква што е Зелениково, застанува рамо до рамо со најразвиените општини во Р. Македонија, Центар, Карпош, Аеродром кои имаат слични бази на податоци. При изработка на својата дипломска работа по фитопатологија, дел од овие техники користи и студентот Љубомир Нетков.

Основни предуслови за едукација

За работа со овие техники потребни се неколку предуслови: одлично познавање на геодезија, солидно познавање на информатиката и компјутерската терминологија и англискиот јазик, бидејќи освен теоретскиот дел за кој има и материјал на македонски јазик, за практичниот дел сите прирачници се на англиски јазик, и пред сè интерес за оваа материја.

Право на студентот е да избере област за изработка на дипломска работа, меѓутоа должност на наставникот – менторот е да ги процени капацитетите и интересот на кандидатот и согласно тоа заедно со студентот да ја одберат најсоодветната. Во последниве 4 години, само на 4 студенти им била предложена оваа тематика, што тие го прифатиле и одлично ја изработиле и одбрале својата дипломска работа. Потврда на тоа е и дека првите тројца добија странски стипендии за доусовршување на последипломските студии, а четвртиот кандидат поради датумот на одбрана ги надмина роковите за пријавување за оваа учебна година.

Настава и предметите „Современи геоматски техники“ на ШФС

Во учебната 2007/2008, согласно ЕКТС и реформите на студиските програми на Шумарскиот факултет, стартуваше наставата по предметот „Современи геоматски техники во шумарството“ за студенти од IV година на насоката шумарство, како и за студенти последипломци на групите: „Управување со земјиште и вода во планински екосистеми“ и „Заштита на шумите“.

Предметот е категоризиран како избран предмет, при што после разговори со студентите од оваа генерација и проценка на капацитетите и афинитетите, само 4 студенти од оваа генерација го слушаа овој предмет (Бибоски Владимир, Китаноски Николче, Петров Блаже и Размоски Благоја), кои теоретскиот дел го поминаа со одлична оценка, покажаа одличен интерес и сега ја работат самостојната практичната задача. На последипломски студии, овој предмет го избраа и слушаа (Јана Јовановска, Петровски Сашо, Ристевски Михајло). Наставата се одвиваше во лабораторијата за современи геоматски техники при катедрата за земјиште и вода на Шумарскиот факултет под раководство на проф. д-р Иван Блинков и волонтерска помош од инж. Иван Минчев.

Согласно програмата, наставата содржи теоретски дел, како и практични мерења, картирања и изработка на задача. Области кои беа опфатени со програмата се: „Дигитално мерење и картирање со тотална станица“ (при што студентите извршија практично мерење со TS NIKON DTM 300, како и дигитално картирање на снимениот детал); „GPS“ (при што студентите извршија и практично мерење на точности, линиски и полигонални објекти во парк-шумата Гази Баба со GPS GARMIN etrex, како и трансфер на податоците во компјутер); „Основи на remote sensing“ (со показна вежба на дешифрирање на земјишниот покров од сателитска снимка според corine land cover класификација); Основи на GIS (географски информативен систем). Покрај теоретскиот дел студентите работат и практични работи, почнувајќи од скенирање топографски карти, нивна обработка, трансфер и геореференцирање, дигитализација на објекти, внесување атрибути, креирање TIN или GRID модели и основни анализи. Со ова сметам дека се формира јадрото на човечките ресурси за GIS во шумарството во РМ.

примери
од досега
изработените
дипломски
работи

примери од
проекти на
катедрата

Проекти и трудови во рамки на катедрата во кои се користат современи геоматски техники

Во последните 3–4 години, катедрата учествува во неколку меѓународни проекти: GEF-PDF-A project: „COMMUNITIES BASED REHABILITATION OF DEGRADED LAND IN BALKAN MOUNTAINS“ (под раководство на UNITED NATION UNIVERSITIES учествуваа: ШФС Скопје, ШФС Белград, Бугарска Академија на науките-Институт за шумарство, Технички универзитет од Истанбул); INTERREG IIV CADSES PROJECT „RISK/ DISASTER MANAGEMENT AND PREVENTION AGAINST NATURAL HAZARDS“ (ШФС со 11 партнери од 7 европски држави); како и во некои државни проекти водени од друг субјект (GEF – UNDP – „DEVELOPMENT OF MSP FOR SUSTAINABLE LAND MANAGEMENT IN RM“; UNDP – „NATIONAL CAPACITY SELF ASSESSMENT FOR IMPLEMENTATION THE UN CONVENTION TO COMBAT DESERTIFICATION“).

Во трудовите презентирани на разни стручни и научни конференции во државата и странство во минатите 4–5 години од страна на Иван Блинков и соработниците (пред сè Иван Минчев, Божин Трендафилов и Велиан Јагев), при анализите на ерозивните процеси, хидролошките анализи, анализа на ризиците од ерозија и од порои, како и анализи на деградација на земјиштето и десертификација, максимално се користени новите технологии.

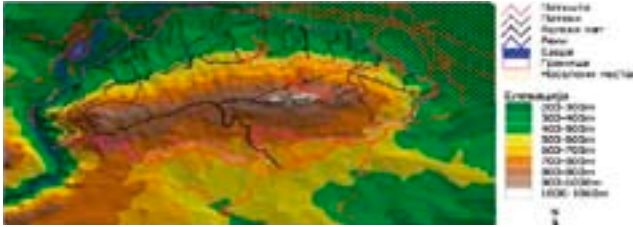
Новата, особено ГИС технологијата е стандард во картографските работи и не е прифатлив друг начин за работа.

Тековни активности

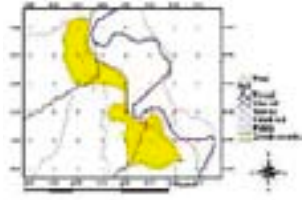
При досегашната работа, максимално е користена лична опрема и соодветната лабораторија на Земјоделскиот факултет во Скопје. Во тек е докомплетирање на лабораторијата за современи геоматски техники при Катедрата за земјиште и вода на Шумарскиот факултет во Скопје. Делот од хардверот и софтверот е набавен од порано, а во моментот во рамките на проектот финансиран од Европската Унија во рамките на INTERREG програмата, ќе се набават уште хардверски компоненти како и неопходен софтвер, со што ќе се овозможи непречена примена на овие техники. ♦

трудови
презентирани
на меѓународни
конференции

Овој текст е инспириран од написот на колеџа инж. Гоце Николовски, објавен во Наши шуми бр. 35 од април 2007.

◀ Божин Трендафилов
 проект: 3д модел на парк шумата Водно

▲ Мирослав Груевски ▶
 проект: ГИС база на податоци
 на општина Зелениково
 детали во рамки на селото Зелениково

Драгана Тодоровиќ ▶
 проект: Слив на Наменичка
 Река – развиени леери

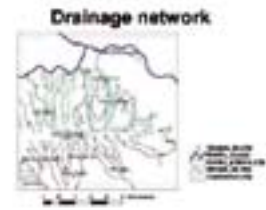
▲ Иван Минчев
 проект: Парк-шума Гази Баба – 2д
 модел – развиени леери: шумска
 поделба, користење на 3-то, патна
 мрежа, далновод, други објекти

▲ Блинков & ALL
 проект: Community based rehabilitation
 of degraded land in Balkan mountains
 ГИС подлоги за Општина Дебарца

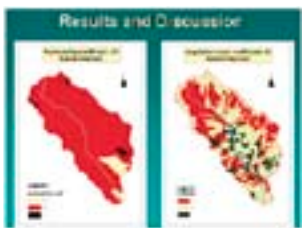

▲ Блинков & ALL
 проект: RIMADIMA (Risk/disaster
 management and prevention of natural
 hazards in mountain regions)
 Регион на Скопје

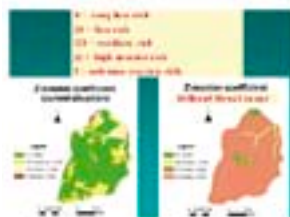

▲ Мукаетов, Блинков, Чукалиев,
 Донева, Ставриќ
 УНДП проект: Strategy to combat land
 degradation and desertification in RM
 Регион во РМ подложен на
 десертфикација сега и симулација
 за 2075 според сценарио
 за климатски промени

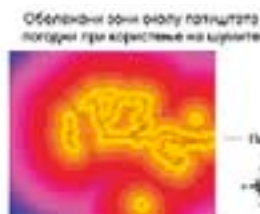
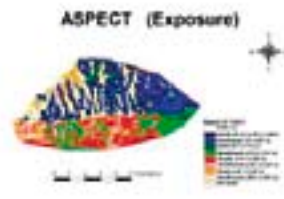
▲ Блинков & ALL
 проект: RIMADIMA (Risk/disaster
 management and prevention of natural
 hazards in mountain regions)
 Проект подрачје: дел од
 Водно и Град Скопје

▲ Блинков, Минчев
 проект: Рекласификација на бази карти
 (геолошка и Corine land cover map) за
 потребите за анализи на ерозијата
 International conference – Ero-
 sion 2007, Београд

Блинков, Минчев ▶
 проект: Актуелен и потенцијален
 ризик од ерозија
 Интернационален Конгрес за
 екологија – Охрид 2007

Блинков, Минчев, Трендафилов, Јагев ▶
 проект: Базичен датасет и потребни
 карти за разни анализи во шумарството
 – пример ШСЕ – Парк-шума Водно
 Интернационален конгрес
 60 г. ШФС, Охрид 2007

Економската развиеност и шумското богатство во светот

некои земји односно региони, кои се економски поразвиени, едновремено имаат и поголемо шумско богатство и обратно. Меѓутоа, има некои земји кои се сиромашни со шуми (барем според шумовитоста и површината на шуми по жител) и тоа главно поради неповолните природни услови за појава и развој на шумите, но се релативно економски развиени.

ишшувааи: проф. д-р Благо Димитров и дил. инж. Киро Делов

Состојбата на шумите (површина обрасната со шумски видови дрвја, односно шумовитоста) на едно подрачје, земја, регион зависи од бројни природни фактори, кои влијаат за појавата на шумите и нивниот развој. Меѓутоа шумите т.е. шумовитоста и состојбата на шумското богатство зависат и од бројни општествени фактори, изразени преку односот на човекот и општеството кон шумите во подалечното и поблиското минато, кои влијаеле врз опстанокот, одржувањето и унапредувањето на шумите и шумското богатство.

Односот на влијанието врз шумите и шумското богатство на овие две групи фактори - природни и општествени е различен и е доста тешко квантитативно да се искаже. Тоа се гледа и оттаму, што, на пример, при релативно еднакви природни услови има различна состојба на шумите барем според шумовитоста и квалитетот на шумскиот фонд.

Таквата разлика, секако произлегува од различните општествени фактори низ историјата, односно несоодветниот однос на човекот кон шумите, што се гледа од начинот на стопанисувањето во одделните земји и периоди.

Имајќи го претходното предвид, во овој материјал, се изнесени основни податоци за состојбата на шумите (површината на шуми, шумовитост и шуми по жител) по одделни земји и региони, од една страна, и развиеноста на тие земји и региони, гледано преку БДП (брuto домашен производ) по жител, од друга страна.

Од изнесените податоци, може да се констатира, дека, кај некои земји односно региони, кои се економски поразвиени, едновремено имаат и поголемо шумско богатство и обратно. Меѓутоа, има некои земји кои се сиромашни со шуми (барем според шумовитоста и површината на шуми по жител) и тоа главно поради неповолните природни услови за појава и развој на шумите, но се релативно економски развиени. Тоа значи дека, во тие земји, економската развиеност се должи на другите природни богатства (рудни односно минерални богатства, нафта и слично) кои како суровини се извезуваат или пак се преработуваат т.е. има развиена домашна преработувачка индустрија.

Состојба на шумите по региони

Податоците за шумите и шумското богатство се

однесуваат на 8 региони во Светот и тоа: Европа, Поранешниот СССР, Северна Америка (Канада и САД), Средна Америка, Јужна Америка, Азија, Африка и Океанија (Австралија, Н. Зеланд и други).

Во овие 8 региони се опфатени вкупно 195 земји - држави со вкупна географска површина од околу 133 499 000 км² и со околу 6.2 милијарди жители, односно 46.6 жители/км².

Од вкупната површина, шумите зафаќаат 3964.8 милјони хектари (39 648 000 км²) или 29.7% од вкупната географска (копнена) површина во светот.

Шумовитоста по одделни региони е различна, и се движи од околу 16% во Африка до 51% во Јужна Америка. Помала шумовитост од просекот на светско ниво (30%) има покрај Африка (16%) и Азија (20%) и Океанија (28%), а поголема има Европа (33%), Средна Америка (34%) и Северна Америка и Поранешниот СССР (по 37%), како и Јужна Америка (51%).

Друг значаен показател за шумското богатство е површината на шуми по еден жител. Во светот просечно по жител има 0.64 ха. Под тој просек се Азија (0.15 ха/жител), Европа (0.31 ха/жител), Средна Америка (0.49 ха/жител) и Африка (0.58 ха/жител). А над светскиот просек се Северна Америка (2.22 ха/жител), Јужна Америка (2.54 ха/жител), Поранешниот СССР (2.85 ха/жител) и Океанија (7.47 ха/жител).

Развиеност и шумско богатство по региони

Развиеноста на една земја, односно подрачје или регион главно се гледа преку БДП (брuto домашен производ) по жител. При тоа БДП е искажан во САД \$ по еден жител. На ниво на светот, во 2005 година имало 5790 САД \$ по жител.

Над светскиот просек БДП по жител се Северна Америка (36 600 \$/жител), Европа (21 900 \$/жител) и Океанија т.е. Австралија и Нов Зеланд (19 600 \$/жител), а под просекот се другите региони и тоа: Средна Америка (4 600 \$/жител), Јужна Америка (2 750 \$/жител), Поранешниот СССР (2 600 \$/жител), Азија (2 450 \$/жител) и Африка (830 \$/жител).

Ако економската развиеност односно БДП го ставаме во однос на површината на шумите, светско ниво отпаѓаат по околу 9100 \$/ха шуми. Овој показател т.е. БДП по еден хектар шуми е најмал во поранешниот

СССР и тоа само од 913 \$/ха. , потоа во Јужна Америка (1 100 \$/ха), Африка (1 400 \$/ха) и во Океанија (2 600 \$/ха), а над светското ниво е Средна Америка (9 400 \$/ха), Азија (16 100 \$/ха), Северна Америка (16 516 \$/ха) и во Европа (71 100 \$/ха).

Претходните показатели на глобално ниво не покажуваат некоја посебна индикација, со оглед на тоа дека тоа се глобални индикатори, односно, дека економската развиеност или БДП вкупно и по еден жител, не зависи само од шумското богатство на одреден регион односно земја, туку и од развиеноста на другите стопански гранки и дејности.

Тоа се гледа на примерот на поранешниот СССР (каде има само 913 \$/ха) и Европа (каде има 7 100 \$/ха), што е сосема логично, со оглед на тоа што во поранешниот СССР има 2.85 ха шуми по жител и 2 600 \$/жител БДП, а во Европа има 0.31 ха Шуми по жител а 21 900 \$ БДП по жител.

За да се добие подобра претстава за односот меѓу економската развиеност и шумското богатство, се изнесени податоци за БДП и за површините на шуми по жител во одделните региони во светот.

Како што се гледа, најдобра е состојбата кога има висок степен на економска развиеност при истовремено релативно добра шумовитост, каков што е случајот со Северна Америка, односно САД и Канада.

За да се добие што пореална претстава за односот помеѓу економската развиеност и шумското богатство, е потребно анализите да се прават по одделни региони односно земји.

Економска развиеност и шумско бојатство по одделни земји на европа

Европа како регион ја чинат 36 земји, со вкупна географска површина од околу 4 874 000 км² и вкупен број на население од околу 513,7 милиони жители. Просечна густина на населеност на Европа изнесува 105 жители/км², што во однос на просечното население во светот е поголема за околу 2.23 пати.

Во Европа шумите зафаќаат околу 158 милиони хектари, што претставува околу 1/3 односно 33% од географската површина, што во однос на шумовитоста во светот (30%) е поголема за 1/10.

Бруто домашниот производ во Европа изнесува 21 900 \$/жител на годишно ниво, што во однос на светското ниво (5 790 \$/жител) е поголем за околу 3.78 пати. Тоа значи дека Европа во однос на светот има скоро иста шумовитост, но е далеку економски поразвиена.

Состојба на шумите по одделни земји

Од вкупно 36 земји - држави во Европа, состојбата на шумите и другите показатели се анализирани за 29, со исклучок на 7 земји кои зафаќаат мала географска површина и површина под шуми, и не се замени во анализата (Андора, Ватикан, Лихтенштајн, Луксембург, Монако, Сан Марино).

Од анализираниите земји, со најмногу шуми т.е. површина на шуми се 10 земји: Шведска (30.6 мил./ха.), Финска (25.7 мил./ха.), Франција (14.7 мил./ха.) Германија (11.1 мил./ха.), Полска (9.1 мил./ха.), Норвешка (8.8 мил./ха.), Шпанија (8.6 мил./ха.), Италија (6.9 мил./ха.), Романија (6.4 мил./ха.) и Бугарија (3.9 мил./ха.) .

Секако, покрај вкупната површина на шуми,

како најзначаен индикатор за шумското богатство е шумовитоста т.е. површината на шуми во однос на вкупната географска површина. Според шумовитоста, 10 - те најшумовити земји во Европа се: Финска (76%), Шведска (68%), Словенија (54%), Б и Х (48%), Австрија (42%), Словачка (41%), Хрватска (37%), Албанија (36%), Македонија (36%) и Бугарија (35%).

Помала шумовитост од просекот на Европа (33%) имаат другите земји, како на пример, Полска и Португалија (29%), Франција и Романија (27%), Белгија (21%), Грција (20%), Унгарија (18%), Шпанија (17%), В.Британија (12%), Данска (11%), Холандија (9%) итн.

Според шумите по еден жител (Европа 0.31 ха./жит.), на првите три места апсолутни фаворити се Финска (4.93 ха./жит.), Шведска (3.42 ха./жит) и Норвешка (1.93 ха./жит.). Потоа следуваат Б и Х (0.67 ха./жит.), Словенија (0.55 ха./жит.), Бугарија (0.50 ха./жит.), Хрватска (0.47 ха./жит.), Македонија (0.47 ха./жит.), Австрија (0.44 ха./жит.) итн.

Површината на шуми по еден жител зависи, како од вкупната површина под шуми, така и од густината на население.

Развиеност и шумско бојатство по одделни земји

Развиеноста на една земја, како што е познато се мери преку вкупниот просечен БДП. Просечниот БДП е искажан по еден жител на годишно ниво. Така, во Европа, 2005 година, просечно по еден жител БДП изнесува 21900 \$.

Десетте најразвиени земји, од анализираниите 29, се: Норвешка (48300 \$/жит.), Швајцарија (43600 \$/жит.), Ирска (38700 \$/жит.), Шведска (33700 \$/жит.), Холандија (31500 \$/жит.), Финска (31100 \$/жит.), Данска (30400 \$/жит.), В.Британија (30100 \$/жит.), Белгија (29200 \$/жит.) и Германија (29100 \$/жит.). Од 11- 20 место го заземаат Италија, Австрија, Франција, Шпанија, Грција, Португалија, Словенија (13900 \$/жит.), Чешка (8800 \$/жит.) . Македонија со 2300 \$/жит. , е на 27 -то место пред Албанија, БиХ и Србија.

Во принцип, земјите со подобра шумско богатство се и релативно економски поразвиени (примерот со Скандинавските земји - Норвешка, Шведска и Финска), но има земји кои имаат помало шумско богатство (пример Ирска со 10% шумовитост, В.Британија со 12% шумовитост, или Холандија 10% итн.) а се едни од економски најразвиените земји во Европа. Секако во тие земји економската развиеност е резултат на другите ресурси и компаративни предности (индустрија, сообраќај, земјоделство, трговија, туризам и слично).

Во секој случај во рамките на еден регион или подрачје, постои одредена корелација помеѓу развиеноста на една земја и шумското богатство. Меѓутоа и економската развиеност и шумското богатство се одраз или резултат како на природните услови и фактори, така и на односот на човекот и општеството во целина преку културното наследство, традицијата и сфаќањето на значењето на шумите од материјален аспект на многубројните општокорисни функции на шумите.

Сето тоа е комплекс и склоп на фактори и односи, кои имаат свој одраз и влијание врз денешната состојба на шумите и шумското богатство, како и врз културното ниво и економската ситуација на одделните земји општо и во Европа. ♦

Симболика на Дрвјата која
би се обидел да оишам едно тииично
македонско село, би рекол дека има
куќи и дека во центарот на селото се наоѓа
чешмајта. а веднаш до чешмајта, само
сироти единствената йродавничка, има едно
јолемо и сџаро дрво. тјука се собираат
сити селани: од внуци до дедовци. јод нејо
се одмараат, разговараат, йразнуваат.
јоа е центарот на животој...

пишува: Бојан Рангаша

ВО Македонија дрвјата одиграле важна улога при формирањето на животот и културата. Од првобитната нивна употреба за огрев и исхрана, преку многубројните покуќнински предмети, градежни материјали, уметнички дела, до дрвја едноставно како украс во градините, тие секогаш биле присутни. Понекогаш како предмет на добро (заштитници од разни лоши сили и непогоди), а некогаш како предмет на зло (ѓаволски дрвја).

Дрвјата се и многу повеќе од само природно богатство. Тие со својата грандиозност, цврстина и древност влевале страв и почит кај локалното население. Во некои места дрвјата биле божества, како дабот, оревот, брестот. Или претставувале врска со другиот свет. Дом на самовилите, демоните и боговите.

Во дрвјата луѓето го гледале и гласот на боговите, пророштва и медиуми. Во народот постои верување според кое дрвјата го претскажуваат времето. Старите луѓе велат дека доколку во октомври не паднат лисјето од дрвјата, зимата многу лоша ќе биде. Ова претскажување кај тополата е многу по детално, па така народот вели дека: ...во есен која да йаѓат лисјето од дрвјата, ако йаѓат од врвот на јојолатта, најред ќе биди зимата; ако йаѓат од среде, в среде ќе имаме зима; ако йак ојкај коренот йаѓат, накрај ќе ја имаме зимата. Други старци пак веруваат: ...Ојкај корено ако йаѓат, најред бидуела зимата, и така со средето и со врвот најјосле ќе сме имале зима.

Дрвото како божество не замрело со налетот на христијанството, ниту подоцна со продорот на исламот. Напротив во голем дел од обредите, особено на христијаните, дрвјата зазеле видно место. Дури и биле поврзани со некои светци. Како што е дабот поврзан со

св. Илија, или овошките со св. Климент кој бил калемар. Од друга страна кај муслиманите само поедини секти го прифатиле дрвото како дел од нивната вера, како Дервишите – Бехтеши.

Во некои моменти црквата настапила како заштитничка на дрвјата и шумите. И денес може да се сретнат цели шуми за кои се вели дека се свети, односно вакавски. Поради тоа што некогаш припаѓале на црквата луѓето не сечат дрва од нив. Па дури и не ги собираат паднатите дрвја. Може дури и да се сретнат поедини дрвја кои се сметаат за свети. Народот тие дрвја ги вика панагии. Според кажувањата ...јојот ти чајел, со сврдел йравел дујче и клавал нешто...јтие дрвја не чини да ти сечиш, нију од йаднајтие суви йранки да земаш...може да се послужи во нужда, ама да јо вратиш йранчето следниот йат ко ќе минуваш....

Дрвјата останале вечни, не само поради староста која ја достигнуваат и при тоа надминувајќи генерации на луѓе. Тие нашле свое место и во народните преданија. Така да постојат голем број на митови и легенди врзани со дрвјата, преданија за настанокот на некои места. Едноставно секое дрво си има своја приказна.

Шумарството е дисциплина која ги проучува и стопанисува шумите од економски, рекреативен и научен аспект. Како наука таа е должна да биде сеопфатна во својата дејност, да биде промислена за сите околности кои ја бележат шумата. Во таа смисла потребно е да се има познавање за културните вредности кои ги носат дрвјата, за сето она што тие го претставувале во минатото, и денес.

Дрвјата како неделив сегмент од животната средина на човекот, со текот на времето, создале определена симболика. Целта на овој прилог е да презентира комплетен извор на информации за симболиката на дрвјата кои може да се сретнат на територијата на Република Македонија, со сите народни називи на дрвјата кои виреат на овие простори. При тоа се земени предвид сите културни влијанија за да се формира сеопфатна и веродостојна слика за културните аспекти на дрвјата. Затоа се користени извори од голем број цркви, манастири, џамии и тека. Единствено податоците од еврејската верска заедница, како дел од влијанијата што преовладувале на оваа територијата, се ограничени. Бидејќи единствената синагога се наоѓа во зграда, односно нема двориште кое би сведочело за некаков култ спрема дрвјата и нема еврејски изворни записи кои се однесуваат на дрвјата во Република Македонија.

До сега немало литература која целосно го обработува култот на дрвјата, односно културните аспекти на дрвјата во Македонија, поради што потребата од ваков материјал е уште по значајна. Потребата не е само од културен аспект како нешто што претставува обележје на луѓето кои што живеат на овие простори, туку и како нова димензија која долго време е запоставувана во шумарството. Со потребата од редефинирање на улогата на шумарството во светот како наука и особено како стопанска гранка, културниот аспект ќе овозможи нов пристап во стопанисувањето со шумите. Така со новите елементи на модерното шумарство, од кои се дел и културните аспекти на дрвјата, шумарството ќе може да заземе важна и сеопфатна општествена улога не само за економијата, во поглед на производство на дрвна маса, туку и за културата и туризмот во регионот.

Податоците се прибирани од: Шумарскиот Факултет– Скопје; Институтот за Етнологија при Природно Математичкиот Факултет; Македонска Православна Црква; Исламска Заедница во Република Македонија – Скопје; Еврејска Верска Заедница во Република Македонија; Институт за Македонски Јазик „Крсте Мисирков“; Институт за Фолклор „Марко Цепенков“; Музеј на Македонија; и многу други организации и поединци.

За оревој

ORDO: JUGLANDALES
FAMILIA: JUGLANDACEÆ
GENUS: JUGLANS L.
SPECIES: JUGLANS REGIA L.

Народни имиња:

ора, орав, ораф, орах,
ореј, ореф, орех, урех.

Орев – во македонските говори постои еден назив со повеќе дијалектни разновидности. Називот орев е општословенски и прасловенски (орех). За етимологијата постојат повеќе мислења; постојат паралели во балтичките јазици (лит. рфебутас ‘орев; лешник’, лет. риекстс ‘орев; лешник’), сродни рефлексии во грчкиот и албанскиот јазик од коренот *ар–, но повеќето етимолози го сметаат за неиндоевропски, праиндоевропски.

Од друга страна, научниот назив за оревот Југланс, потекнува од латинскиот јазик. Имено токму оревот бил посветен на главниот римски бог Јупитер (Јовис), па од таму доаѓа и неговото име ‘Југланс’ (орев) = ‘Јовис гланс’

(Јупитеров жезел).

Оревот се смета за кралско дрво и дрво на пророштвата. Ја симболизира тајната, која е скриена како неговиот плод во корупката. Тој има тесна врска со животот на човекот, со неговото раѓање (плодноста на жената), смртта и душата. Оваа врска во христијанската литература оди подалеку и ги споредува зелената обвивка со телото, тврдата кора со коските и јатката со душата.

Големата плодност на оревот, неговата можност да даде обилен род кој може да се користи за исхрана, е предмет на поклонување од луѓето. И поради тоа го сметаат за симбол на плодноста. Во манастирот св. Богородица – Трескавец, Прилепско, има голем орев со плодносно дејство. Затоа жените што не можат да родат изедуваат по три ореви од лековитото дрво, очекувајќи дека потоа ќе забременат.

Плодоносната моќ не се однесува само за жените. Во Штипско постои обичај на Бадниковата вечер домаќинката на сите да им дели ореви. А првата ракатка ореви да ја фрли накај вратата. Другиот ден наутро ги собира оревите и ги чува за лек за машки деца што гледаат некое јадење, а не можат да го добијат (*га не им ѝагне курейшо*).

Во животот на човекот оревот претставува закана, односно смрт за него. Се вели дека тој што ќе засади орев ќе умре (*ке се задуши*) кога дебелината на дрвото ќе стане колку дебелината на неговиот врат. Опасност за човекот претставува и доколку тој легне под орево дрво. Тогаш може да се онесвести или да добие главоболки. Поради тоа се верува дека е опасно да се сади орев во близина на куќата.

Оревот може да има и добротворни влијанија на човекот, особено на неговото здравје. Така при појава на болест, луѓето се провираат низ корените на орев кој се наоѓа на брегот на некоја река или поток. Ако нема од каде да се протнат луѓето, тогаш копаат простор под корените. Но, во близината мора да има вода. Обредното провирање се случува во глуво доба, откако цело село ќе се собере околу оревот. Пред тоа три жени вдовици, молчејќи, во пуста куќа, замесуваат обреден леб со афион, катран, пелин и др., којшто по провлекувањето им се дава на луѓето.

Поврзаноста на оревот со смртта, односно душата на човекот се гледа преку верувањето Духовден (Св. Троица). Тогаш се затвора рајот и мртвите се мамат со ореова гранка. Ова верување е застапено и во народните верувања уште од претхристијанските времиња. При што во алиштата на овој ден се ставаат ореови листови, кои имаат и практична причина, заштита од молци.

Оревот покрај дабот претставува едно од најчесто садените дрвја околу христијанските верски храмови, кое по манастирите го користеле за исхрана и заради неговите лековити својства. Така, во христијанството е воздигнато како вистинско духовно дрво, врска на духот меѓу земјата и небото.

Тоа нашло и употреба во животот на луѓето. Во копаничарството оревот е многу ценето дрво. Се користело за изработка на колца – розети (тавански декорации) и разни производи во домаќинството. Оревот исто така нашол дел и во народната медицина.

На територијата на Република Македонија може да се сретнат и бројни топоними поврзани со оревот. Називот на селото Ореоец е поврзано со оревите што растат во тоа село. Тоа го потврдува значењето на оревот и моќното влијание кое го остварило врз животот на луѓето. ♦

Рейросјективни и йерсјективни на шумарсјвојо во Рейублика Македонија

йишува: йроф. Томе Лисичанец

си допуштам вакво **јавно** **искажување** на моите емоции и размислувања за природата на република македонија, на која и го посветив животот и за шумарството на кое го потрошив целиот свој работен век, но и сите други мои активности. но најнапред чувствувам за потребно да појаснам: зошто и во моите пензионерски денови неможам незаинтересирано и рамнодушно да ги премолчам моите согледувања, за се она што денес го доведе шумарството на многу **ниски гранки** на општествената позиција и во многу незавидна економска моќ и се прашувам: зар требаше до ова да дојде? си дозволувам да изнесам редица мои согледувања затоа што околу педесет години ја делама судбината на **шумарската струка**, активно вклучен, многу заинтересиран и на многу места присутен, сите изминати педесет години. или по конкретно: 62 години. како планинар, секогаш со фотоапарат и двоглед ги газам сите планини на балканот, а ја поминав и цела европа, секогаш со поглед свртен кон планините, шумите, ловиштата и пиланите. триесет и девет години бев **професор** во шумарското училиште во кавадарци и учествував во оспособувањето на околу 5.000 шумарски техничари, одев во сите национални паркови, ги посетував шумските стопанства, пишував ловностопански основи, бев основач и претседател на друштвото ПРИЈАТЕЛИ НА ШУМИТЕ, член на КОМИСИЈАТА ЗА УНАПРЕДУВАЊЕ НА ЛОВСТВОТО ПРИ ЛОВЕЧКИОТ СОЈУЗ на РМ, бев основач и претседател на ЕКОЛОШКОТО ДРУШТВО, учествував ви формирањето на СТРОГО ЗАШТИТЕНАТА ЗОНА НА ПРИРОДАТА на тиквешкото езеро, учествував во подигањето на ГОЦЕВАТА ГОРА и до денес, скоро 30 г. водам друштво за заштита и проучување на ретки птици.

Почитувани колеги, со најискрени и најдобри намери, од преголема почит за улогата на шумите и шумарството и восхит од нивната убавина и со длабоко убедување дека шумарската струка може, треба и мора да заземе висока позиција и улога во севкупниот живот на нашата преубава Татковина, сакам најпрво да се осврнам кон изминатите децении и да укажам, по мое видување, што сторивме, кај грешевме, што пропуштивме; за да не се повторат и да не продолжат грешките. И потоа да посочам или поточно да потсетам на многубројните можности кои нашата чудесна шума и струка, ги нуди на природата и човештвото; а на своите чувари и одгледувачи егзистенција, во сегашните и идни глобални еколошки и климатски *йошреси* кои и се закануваат на планетата.

На почетокот, уште еднаш ќе потенцирам дека шумарството може и мора да се издигне на piedestalot кој му припаѓа, према многубројните и огромни функции на шумите, особено денес кога на планетата и се заканува стаклената градина, озонските дупки и венериниот ефект. Но тоа ќе се случи **само ако шумарите** го издигнат шумарството на таа висина, само ако шумарите постигнат овој народ и овија институции да не се сетат на нив само кога ќе им пристуди. Зошто шумарството го сведовме само на сечење и продавање дрва?

Во повоени услови, со никакви можности и со никаков кадар, во оваа иста држава, од 1948 до 1953 год. шумарите од РМ, први во Југославија, прогласија три Национални Паркови. Во истата декада, во степскиод дел на земјата шумарите подигнаа стотици километри *йолезашийийни йојаси*. Над 20–30 г, во сите реони со по интензивна ерозија функционираа „Секции за уредување на порои“, под скоро исклучива управа и работа на шумарски стручњаци. Околу сите градови и земјоделски реони се подигнаа „Заштитни шуми“. Голем број шумари, како ценети граѓани, беа во градските управи. Повеќе градови се натпреваруваа *да йо добијат* Шумарското Училиште. Тогаш, голем број од тие шумарски стручњаци беа *сийранци*. Дури и на Шумарскиот Факултет и институт, ценети научни институции професорите беа од 5–6 нации. Во градовите само шумските стопанства имаа возила.

И, што се случи во меѓувреме? Зошто шумарството *исчезна* од јавниот живот на земјата? Кој и што придонесе шумарите да не може и лебот да си го заработат, во време на големи еколошки закани. Во време кога моќта на човекот се доближи до природните сили, кога комуникациите овозможуваат влез и допир до секоја куќа, кога човештвото стравува од многу бројни природни кризи за кои *извесен лек* шумарството може да понуди, ние шумарите само сечеме и молчиме.

Меѓутоа, за жал, само добро *йошковани*, самоуверени шумари длабоко убедени во големите потенцијали кои ги носи во себе шумата, само за вљубеници во шумата и својата струка, со висока етика и професионална совест, можат да го постават шумарството на оние позиции што ќе овозможат тоа да ја врши вистинската улога во севкупниот живот. Но, за да го сторат тоа треба да излезат пред се од своите кабинети и лаборатории, од своите канцеларии и ревири и јавно и многу гласно да кажат што се можат шумите и шумарите да сторат за својата држава и природа.

А што се случуваше претходно, зошто секогаш во секретаријатите, сега министерства за земјоделие, шумарство, водостопанство и ловно стопанство, секогаш прв човек да биде од земјоделска струка. Тоа и денес е така. А што тоа значи за инвестиции, развој и т.н. добро знаеме.

Но и сегашните *врвни* шумари се уште по молчаливи?

Во рм се формира „Сојуз Пријатели на Шумите” кој подигна над 100.000 ха шуми. Во него учествуваа само 2–3 шумари со се мене. Чудно? Тој сојуз на крајот стана *чиста* младинска организација и згасна. И никој солза не пролеа? Сега пошумување организираат и пропагираат пеачи? А кај се шумарите?

Во рм се формира „Движење на Екологистите”. А кој е по моќен еколошки фактор во природата од шумите? И во тој сојуз речиси само јас и уште 1–2 бевме шумари. Зошто? Потоа и тоа движење стана *чиста* младинска организација и замолча. И за неа солза не се пролеа.

Пред една деценија по иницијатива на екологистите беше изработен „НЕАП” – „Национален Еколошки Акционен План”, кој го изработија најеминентни стручњаци и по општините локални „ЛЕАП”, финансирана од ГТЗ.

Во тиа акциони планови многу јасно е потенцирано дека во рм царува ерозија дури на 93% од територијата и дека околу 1600 активни порои влечат, секоја година, по скоро 20.000.000 метра кубни нанос и дека сите езера, патишта, населби и полиња се загрозувани од натрупување.

Меѓутоа, никој од факултетот и од сите шумари не крикна: Луѓе, само ние шумарите учиме *уредување на ѝорои*, ние сме *џие* кои *знаеме лек за џаа болка*. А имаше и толку поплави? Шумарите и оваа го премолчаа. Зошто? Дали им е *џо мило* сечењето?

Потполно е иста сликата и со *белиџе* *гробови* околу населбите. Велешаните дури и си ги изгораа! Тие не се *сџојански шуми*. Рекоа шумарите и заминаа и ако нив ги подигнаа други шумари, заедно со народот. И шумочуварите ги повлекоа. И се помина премолчано, а белите *дробови* станаа *огревно дрво*. И за нив никој солза не пролеа.

Поседна приказна, која сакам особено да ја потенцирам, во оваа жедна земја се *водосџојанскиџе шуми* без кои е незамисливо да се стопанисува со толку дефицитарната вода и наместо водостопанството да ги ангажира шумарите да створат и одржуваат таква шума и други мерки за поголема инфилтрација на вода тие меѓусебно војуваат, оти шумарството им ја мати водата!

Но парадоксите тука не завршуваат.

Истото се случува па и по трагично со полезаштитните појаси, кои оваа генерација ги наследи, и види чудо: тие беа подигнати да им служат на земјоделците, а шумарите да им ги одржуваат (продувност, потполнување и т.н.). И тука меѓусебно се војува па шумарите во нив сечат *огревно дрво*. Но во Овчеполието солта излегува на површина па и водата и млекото се солени. И за ова шумарите молчат. И на трибината за појасите, организирана од екологистите, освен мене, шумарите ги нема или молчат!

На повеќе ерозивни терени градежниците, со својот повисок рејтинг, градат *брани*. А за уредување на собиралиштата, од каде почнува поројот никој не кажува. Шумарите и за тоа молчат и сечат, па други ни го земаат лебот.

За повторливоста на поројните појави и можноста за нивно навремено санирање со шумарски мерки, за мелиорација на пасишта со шумски појаси, кордони, никој не зборува. Очигледно најмило им е сечењето.

Шумарството, наместо сојузник и соработник на многу дејности кои можат и треба да го ангажираат и платат (земјоделе, сточарство, електростопанство, сообраќај, населби) е во постојан судир со нив! Парадоксално. Но кој е крив за тоа?

А земјоделците, сточарите и другите не ни учат за

ерозијата и вршат страотни деградации на теренот. Дури и кога беше констатирано дека во рм само за 20 год. Над 200.000 ха ниви и 160.000 ха пасишта беа претворени во градежно земјиште и беше донесен закон за забрана за таквата дејност и тој закон без проблем се погашува и тоа пак мина премолчано (а што тоа значи и ќе значи во иднина за производството на храна е очигледно).

Господи, прости им, не знаат што прават – шепотеше Исус Христос.

Никој во рм не го покрена прашањето: зошто само шумарите имаат обврска да враќаат во своето основно средство – шумата – ам–2, а земјоделците, сточарите па и градежниците со огромните депонии, од каде и најмногу се собира нанос, немаат никакви обврски кој своите основни средства – нивите, пасиштата? А и од чувството во нивната заштита за шумарите има леб!

Меѓу првите лекции од *ловно сџојансџиво* се кажува дека стопанисувањето со дивеч е многу сложена и специфична дејност, а се работи и за одржување на рамнотежата на природата и синџирот на исхрана.

Ловечките друштва, веќе 63 г. ги водат лаици. Никој од шумарите не крикна: луѓе само ние учиме ловно стопанство, кој ќе ги толкува скапите ловностопански основи? Барем да сме присутни во комисиите за унапредување на ловството. И за оваа молк.

Шумарите не дојдоа кај екологистите, но тие, свесни за улогата за шумите преку министерството побараа соработка со нашиот факултет. И се случи *совеџување*. Меѓутоа на него слушнавме извадоци од магистерски и докторски дисертации кои, и покрај сета научна вредност, немаа никаква допирна точка со темата на советувањето и барањето на иницијаторите, меѓу кои бев и јас. И, толку! Очекувањата останаа неисполнети. Екологистите заминаа кај други.

Се пронесе вест дека прирастот на нашите шуми, по квалитет и квантитет, не одговара на потребите на нашата држава. Прашувам, кој требаше и можеше тоа да го открие и знае и на време да укаже, да алармира до сите релевантни фактори и влади, со понудени решенија? Чиј е овој проблем и кого најмногу го тангира и што ќе значеше тоа за шумарството? Бев фрапиран, кога во министерството за наука ми покажаа колку научни трудови, магистратури и докторати се изработени, а не дошле до рацете на тие за кои би требало да се наменети!

Бев 39 години професор во Шумарското училиште и учествував во подготвување на 5.000 шумарски техничари, меѓу кои имаше и сјајни момчиња, кои денес го водат шумарството. Се гордеам со нив и ќе бидам среќен ако и еден атом од нивниот успех е мој придонес. Но, почитувани колеги, несфатливо е **вашите професори** од средното училиште, 40 г. од својот работен век да образуваат стручњаци, а самите да останат исклучиво, со она знаење со кое влегле во училиштето и без никаков учебник. Никаде никој не ги поканил, во ништо надвор од училиштето не учествуваат. За нив нема семинари, советувања, симпозиуми, научни патувања и престои, до крајот на работниот век. А предаваат од пет до седум предмети. Стопанството сето тоа го финансира но никога не кажува што му треба, нити ги вика да им покаже каква е *фамознаџа ѝракса*.

За мене, поседна приказна, со огромно значење за шумарството, се државните и општинските просторни планови. Кој требаше и можеше да се избори, во оваа сува и силно еродирана земја да го вклучи шумарството во нивната реализација како придружник и помошник на

многу дејности, за поголемо производство и по безбеден живот? Парадоксално. Шумарската наука кажува: „**Користа од шумата, како екосистем, е десет пати поголема од вредноста на дрвната маса што би се добила од неа**”. Но кога ќе излеат шумарите од школските и факултетски клупи во *ѝраксаѝа*, се определуваат да егзистираат од најмалата, 10% од вистинската вредност на природното богатство кое општеството им го дало на стопанисување – дрвната маса!

А јас, на моите ученици им набројував над 25 директни и индиректни корисни влијанија на шумата за природата и човекот, а ние само за најмалата корист ја лишуваме природата и човештвото од другите 24!

Но, што се случува и во најзастапената активност на шумарите: *искористување на шумиште* – или, по мене, сечење дрва? Бидејќи над 6 децении без прекин шетам по планините и во шумата гледам со голем интерес, забележав на многу места негативни промени на дрвните видови, обрасот, составот. Почитувани колеги, ако ги земите Шумскостопанските основи и ако ги споредите показателите за исти оделенија на назад 30–50 г. ќе согледате што всушност правеле и Ви оставиле Вашите претходници, меѓу кои имаше и многу славни и ценети имиња и дека таму каде што растеа 100 до 200 годишни борови, елки и буки сега царува Трепетлика и Козја Врба, а има и настанати голини. Зборувам за *оѝтворениѝе шуми* а не за прашумите. Ова и го докажа со магистерска работа еден мој ученик.

Се прашувам што ќе се случи ако општеството кое ни ги дало шумите на користење дознае што се случува со природното наследство?

Но недоследности има уште и сите тиа не доведоа до сегашното ниво. Јас сум личен сведок и очевидец на повеќе пошумувања на кои се пошумуваат по 50–100 ха а се пријавуваат и наплатуваат од фондот за пошумување по 200–300 ха и тоа со две прашења и плевења без ни еднаш да се вратат таму. Затоа и резултатите беа никакви.

Посебно несватливо е што сите молчат за тоа дека и таквите шуми: 1. Се пошумуваат само на рамни терени, со што свесно се прекршува законот за користење на земјоделско земјиште; 2. Често се употребени и не соодветни видови на локалните климатски и педолошки услови; 3. Стрмните терени се оставаат на ерозијата; 4. Но најнесватливо од се е што, освен во стопанските шуми, сите други подигнати шуми останаа ничии, без определена мелиоративна функција, не вклопени во никакви просторни планови без обврска на никого да ги чуваат и одгледуваат. И така пропаѓаат!

И така со децении на стотици и илјади хектари *војувааѝи* шумари со сточари и земјоделци, а војните се водат и со масовни пожари. Траги од тие *славни акции* – празни кордони и дупки, има секаде низ РМ. А шумарската наука и за тоа молчи. Но, не се игра на *слабо ѝаменење* само во политиката.

Но има и уште. Беше определен ам–2 – Фонд за Регенерација на шумите. Но набргу досетливите *ексѝерѝи* открија дека не може да се регенерираат шумите без патишта, камиони и ципови па регенерацијата му ја пропуштивме на Господ, но бидејќи тој не е шумар, по грешка ни посади врби и тополи.

За продуктивноста (не–обученоста) на секачите за огромните транспортни трошкови нема да елаборирам. Познато е...

Шумските патишта денес ни ѝи ѝроекѝирааѝи лично булдожеристите. Тие патишта пропаѓаат неколку години

по сечата, што покажува дека се наменети *само за една уѝоѝреба*, но не и за трајно отварање на шумите. Дури и си ги редуциравме предметите за патишта па денес пак си раскажуваме дека магарето е најдобриот проектант на патишта, а булдожеристите најдобрите експерти.

Нека ми биде простено што бев по опширен и зајадлив и веројатно многу од вас ќе ме негираат. Но не би имал смелост да го напишам сето ова и со ваков тон, ако лично не сум го гледал и се уверувал во кажаното. Тие што мислат дека претерувам и измислувам ги поканувам да излезат од канцелариите и да слезат од циповите и да изодиме пеш по барем 50–60 км по која сакаат наша планина и да се увериме или разuverиме за кажаното. Можеби пак тоа е фамозната *ѝракса*?

Бидејќи го предавав и предметот „Пиланска обработка” и ги посетував скоро сите пилани и дрвни комбинати, не можам а да не се осврнам и на некој нивни пропусти.

Се уште слушам и не можам да поверувам, дека и денес рандеманот на трупците е околу, па и под 40%, што значи 60% од секој здрав 100 годишен трупец, кој ги преживеал сите бури, пожари, каламитети и секири, ние стручно го претворуваме во отпадок, кој потоа за ништо не го користеме, ретко и за брикети!

При разговор со колегите слушав многу чудни работи за шпанунг, за избор на заби, за чапрас, за ширина на рез, за *ѝриг* за собирање, за форажување. Само купишта произволности. Стовариштата за трупци и посебно за испилена градба се трагична приказна, а витлањето катастрофа. А имаме над 40 г. дрвно преработувачки смер и на факултетот и во средното училиште и над 1.000 такви инжењери и техничари! Ужас ме фаќа при помислата: Што се случува во сегашните приватни пилани, во кои нема ни такви *сѝручњаѝи*. Дали е тоа само нивен проблем? И при над 270 сончеви денови во годината, ние дрвото го сушиме во сушари (и до воздушно сува состојба). А и во Скандинавија кристат сонце и ветер.

Морам да завршам со една импресија. Таман, кога се подготвував да ја прифатам *ѝраксаѝа* како единствена реалност, а теоријата како *научна фанѝасѝика*, посетив пилана во Словенија, а потоа истото го гледав и по цела Европа, се шокирав! Па тие луѓе ги препишале сите лекции од учебникот „Преработка на дрвото во пиланите” и при работата не прескокнуваат ни една лекција. Точно така колеги – од Словенија до Норвешка. Тогаш се уверив дека само кај нас *ѝеоријаѝа* и *ѝраксаѝа* ептен многу се разликуваат. И заклучив дека и покрај се се уште сме под Турско ропство: јавашлукот останал.

Во време, кога луѓето и од изметот прават *суровина* и од депониите рудници, ние шумарите 60% од дефицитарната дрвна маса правиме отпадок! Неверојатно.

Почитувани колеги немав намера никого да навредам, уште по малку да потценам. Имам и ние и сјајни резултати. Меѓутоа сакав само да го искажам моето жалење и револт што ние шумарите и покрај *десетѝи чешми околу себе* остануваме жедни! Кој ни го тоа направи?

А што се случува во шумата само Господ гледа, таму каде што ние грешиме доаѓа ерозија, пресушуваат извори, стоката заминува, опустошуваат села.

А јас, почитувани колеги и покрај сета горчина што ја излеав и по многу испиени горчливи чаши, во последниве 50 години останувам заљубеник и обожавател на нашите шуми и на мојата струка, која по можностите што ги има и понатаму ме восхитува. Свртите се кон себе, самокритично, задлабочете се, споредете се со другите. Ќе ми дадете барем малку за право. А тоа ќе ме усреќи. Тоа и ми беше целта. ♦

*Оној кој засадува дрво,
засадува надеж.*

ДЕН НА ДРВОТО

STIHL[®]

Сезоната е отворена

Слободен старт со врвна техника по избор

НИМЕТ

генерален застапник за Македонија
ул. Теодосиј Митрополит Гологанов 28
палата Кузман-мезанин
тел. 02/ 31-28-339, 32-32-487
факс: 32-12-837
e-mail: nimet_mk@unet.com.mk